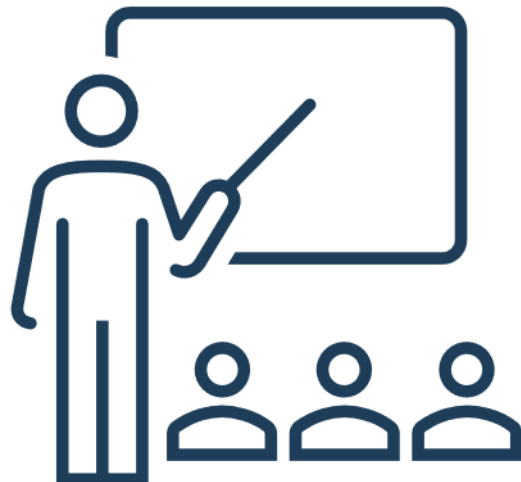

Κεφάλαιο Α'

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Περιεχόμενα

A. ΠΗΓΕΣ.....	1
B. ΑΣΚΗΣΕΙΣ	33
1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης.....	33
2. Σωστό ή Λάθος.....	41
3. Αντιστοίχιση.....	58
4. Πολλαπλής επιλογής.....	63

A. ΠΗΓΕΣ

Ερώτηση 1: Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στην εμφάνιση της Μεγάλης Ιδέας και να επισημάνετε το ρόλο της στην πολιτική και την οικονομία κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της Ελλάδας.

Σε μια εποχή ταραγμένη απ' τα εθνικά κινήματα όλων των ευρωπαϊκών λαών η απελευθέρωση μιας μικρής γωνιάς της ελληνικής γης δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τους εθνικούς πόθους του ελληνικού λαού. Έτσι ήταν φυσικό το ότι η ανάκτηση των επαρχιών που κατοικούνταν από Έλληνες και είχαν μείνει έξω απ' το ελληνικό βασίλειο αποτέλεσε την κυρίαρχη ιδέα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Καθώς όμως ήταν δύσκολο να προσδιοριστούν τα σύνορα του ελληνισμού και να μετριάσουν οι εθνικές φιλοδοξίες ενός νέου κράτους, η ιδέα της εθνικής απελευθέρωσης έγινε συνώνυμη με την Ανάσταση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας: πρόκειται για τη «Μεγάλη Ιδέα» που έμελλε να κυριαρχήσει για πολύ στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Όλα τα κόμματα ήταν σύμφωνα πάνω σ' αυτή την πολιτική που χάραζε τα σύνορα του Ελληνισμού απ' τη γραμμή του Αίμου ως το Ταΐναρο κι απ' την Αδριατική ως τον Εύξεινο Πόντο κι ως τον Ταύρο, πολιτική απογυμνωμένη από κάθε ρεαλιστικό πνεύμα και που προσέκρουε όχι μόνο στις βλέψεις των άλλων βαλκανικών λαών, το ίδιο άλλωστε νεφελώδεις και υπερβολικές, αλλ' ακόμα και στην ανατολική πολιτική των προστάτιδων δυνάμεων, που ωστόσο δεν παρέλειπαν να εκμεταλλεύονται για δικούς τους σκοπούς τον εθνικό ρομαντισμό των Ελλήνων.(...)(...) Ο Κωλέττης, ο αρχηγός του γαλλικού κόμματος, έγινε ο υπέρμαχος της «Μεγάλης Ιδέας».(...)(...) Άλλωστε, η «Μεγάλη Ιδέα», που παραμόρφωνε τις πραγματικές, απόλυτα νόμιμες εθνικές διεκδικήσεις, και πολλές φορές τις διακύβευε σοβαρά, έγινε για τις ιθύνουσες τάξεις εξαιρετικό μέσο αποτροπής της προσοχής του λαού από τα κοινωνικά προβλήματα.

Νίκος Σβωρώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας,
Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1988, σελ. 80-82

Ερώτηση 2: Με βάση το παράθεμα, τον στατιστικό πίνακα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στο εισαγωγικό εμπόριο του ελληνικού κράτους στη διάρκεια του 19ου αιώνα και τις χώρες με τις οποίες η Ελλάδα συνεργάστηκε προς ανάπτυξη του.

ΠΙΝΑΚΑΣ: Τα Σημαντικότερα σε αξία εισαγωγικά προϊόντα

ΠΡΟΙΟΝΤΑ	ΕΤΟΣ 1858	ΕΤΟΣ 1871	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
Δημητριακά	3,7 εκ. δρχ	25,5 εκ. δρχ	586
Βαμβακερά Υφάσματα	5 εκ δρχ	9,1 εκ. δρχ	82
Μάλλινα Υφάσματα	3 εκ δρχ	5,7 εκ. δρχ	90
Σίδηρος	1,4 εκ δρχ	2,2 εκ. δρχ	57

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Το λιμάνι που συγκέντρωνε το σύνολο σχεδόν του εισαγωγικού και διαμετακομιστικού εμπορίου(*) στο ελληνικό κράτος ήταν η Ερμούπολη της Σύρου. Το 1861 η Ερμούπολη διακινούσε το 86% της αξίας των εισαγωγών και της διαμετακόμισης. Τα σιτηρά, τα οικοδομικά υλικά, τα υφάσματα ήταν τα κύρια προϊόντα, που διακινούνταν στο πρώτο αυτό λιμάνι. Οι χώρες που κυριαρχούσαν στο εμπόριο αυτό ήταν η Αγγλία, η Τουρκία και η Αυστρία ενώ στην Ανατολική Μεσόγειο η πολυάνθρωπη Κωνσταντινούπολη, συγκρατώντας ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων κατοίκων εκεί, μαζί με άλλες πόλεις της Μ. Ασίας, εξακολουθούσαν να αποτελούν προνομιακό εμπορικό συνομιλητή του ελληνικού κράτους, ιδιαίτερα μετά τις οθωμανικές μεταρρυθμίσεις του 1856.

*Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, Ελληνικά Γράμματα,
Αθήνα 2003, σ.79*

(*)διαμετακομιστικό εμπόριο: ονομάζεται το είδος του εμπορίου κατά το οποίο τα εμπορεύματα που εισάγονται σε μια χώρα δεν είναι προς πώληση σε αυτήν αλλά για να επανεξαχθούν σε άλλη χώρα. Διεθνής όρος το transit.

Ερώτηση 3: Με βάση τα παραθέματα που σας δίνονται και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στην εξέλιξη των ναυτικών κέντρων το διάστημα 1821 -1870.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

[...] Στη διάρκεια της Επανάστασης είχε καταστραφεί μεγάλο ποσοστό των πλοίων, αλλά ένας ισχυρός πυρήνας περισώθηκε. Αν και η Ύδρα και οι Σπέτσες είχαν χάσει αντίστοιχα τα 78% και 50% του εμπορικού τους στόλου, στο τέλος του Αγώνα η πρώτη διέθετε ακόμη 100 πλοία συνολικής χωρητικότητας 10.240 τόνων και οι Σπέτσες είχαν 50 πλοία 10.324 τόνων, όλα από 30 τόνους και πάνω. Με την αποκατάσταση της ειρήνης ιδρύθηκαν νέα ναυπηγεία σε πολλά νησιά και λιμάνια και η ναυπηγική έγινε μία από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του νεοσύστατου κράτους[...] Μετά την επανάσταση η Σύρος και αργότερα ο Πειραιάς έγιναν τα κύρια εμπορικά κέντρα με τα πιο δραστήρια ναυπηγεία. Από το 1827 μέχρι το 1834 ναυπηγήθηκαν στη Σύρο πάνω από 260 πλοία.

Γ. Λεονταρίτης, Ελληνική εμπορική ναυτιλία, Ε.Μ.Ν.Ε. Μνήμων, Αθήνα 1981, σελ.62-63

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Σε κύριο ναυτιλιακό κέντρο της δυτικής Ελλάδας αναδεικνύεται η μικρή κωμόπολη σφηνωμένη σε μια γωνιά των βορείων ακτών του Κορινθιακού κόλπου, το Γαλαξίδι. Πραγματοποιώντας μέσα σε μια τριακονταετία (1830-1870) μια πραγματικά εντυπωσιακή οικονομική άνθηση, το Γαλαξίδι πενταπλασιάζει το στόλο του. Το 1870 η χροιά της κορύφωσής του,

διαθέτει 320 μεγάλα ιστιοφόρα και σχεδόν προκαλεί την αδιαμφισβήτητη κυρίαρχο του Αιγαίου, τη Σύρα, η οποία την ίδια χρονιά διαθέτει 700 ιστιοφόρα. Αποτελεί το κυρίαρχο ναυπηγικό κέντρο της δυτικής Ελλάδας και στηρίζει όλη την ευημερία του στην παραγωγή και εκμετάλλευση των ιστιοφόρων.

*Τζελίνα Χαρλαύτη, «Ναυτιλία», στο Κ. Κωστής – Σ.Πετμεζάς(επιμ),
Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας τον 19^ο αιώνα, Αλεξάνδρεια,
Αθήνα 2006, σελ. 438*

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Η θέση του Πειραιά απέναντι στην Ερμούπολη ισχυροποιήθηκε στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα. Ωστόσο εξαρχής η κοινωνική και οικονομική συγκρότηση των δύο πόλεων ξεκίνησε από μια μηδενική βάση και η εξέλιξη τους παρουσιάζει παρόμοια δομικά στοιχεία. Είναι πάντως δεδομένο πως η τροφοδότηση της Αθήνας με οικοδομικά υλικά, είδη διατροφής και κατανάλωσης ήταν το βασικό κίνητρο για την συγκέντρωση και σε αυτό το λιμάνι ενός πλήθους εμπόρων – εποίκων κυρίως από την Πελοπόννησο και το Αρχιπέλαγος. Μετά τα μέσα του 19ου αιώνα επιτεύχθηκε όχι μόνο η οδική αλλά και η σιδηροδρομική επικοινωνία με την πρωτεύουσα.

Ένα από τα κύρια εισαγωγικά προϊόντα, το σιτάρι, είχε μια καταλυτική επίπτωση στην τοπική οικονομία, δίνοντας μια γενναία ώθηση στην εκβιομηχάνιση του Πειραιά. Πιο συγκεκριμένα, το εμπόριο του ρωσικού σιταριού και η αλευροβιομηχανία δημιούργησαν ένα ζωτικό χώρο επιχειρηματικής δραστηριότητας στον Πειραιά, από την δεκαετία του 1860 και μετά.

*Μαρία Χριστίνα Χατζηωνάννου, «Το ελληνικό εμπόριο», Ιστορία του νέου
Ελληνισμού 1770 -2000, τ4, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2003, σελ.80*

Ερώτηση 4: Με βάση τις γνώσεις σας και το ιστορικό παράθεμα να σχολιάσετε τα προβλήματα διανομής των εθνικών γαιών μέχρι το 1870.

Σύμφωνα με τις Συνθήκες που αναγνώρισαν την ανεξαρτησία της χώρας, τα εδάφη που περιλαμβάνονταν στα όρια του νέου κράτους και που ανήκαν πριν στους Τούρκους ανακηρύχθηκαν «εθνική ιδιοκτησία». Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του 1830 το ελληνικό κράτος εμφανίζεται σαν ο μεγαλύτερος γαιοκτήμονας του ελληνικού χώρου κατέχοντας σύμφωνα με τους μετριότερους υπολογισμούς το 35%-50% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων του Ελληνικού Βασιλείου. Το κράτος απαιτούσε το 15% της ακαθάριστης παραγωγής αυτών των γαιών σαν ενοίκιο για την υποτιθέμενη μίσθωση της γης, ενώ μαζί με τον φόρο της δεκάτης, ο ενοικιαστής της γης υποχρεωνόταν να καταβάλλει στο δημόσιο ταμείο περίπου το 25% της ακαθάριστης παραγωγής.

Το νέο ελληνικό κράτος επιλέγοντας τη μέση και μεταβατική λύση του καθεστώτος των εθνικών γαιών έδωσε ουσιαστικά μία αναβολή στη λύση του αγροτικού ζητήματος. Η δημιουργία των «εθνικών γαιών» δηλαδή δεν συνδυάστηκε με μια ενεργητική παρουσία του κράτους σαν πραγματικού ιδιοκτήτη και οικονομικού διαχειριστή της γης. Άμεση συνέπεια αυτής της στάσης ήταν τόσο η κακή διαχείριση και η χαμηλή παραγωγή των ενοικιαζόμενων εθνικών γαιών όσο και η σύγχυση γύρω από το θεσμικό καθεστώς τους.

Η συνεχής επιδείνωση του καθεστώτος των εθνικών γαιών δημιούργησε την αντίφαση μεταξύ των αυξανόμενων δημοσιονομικών αναγκών του ελληνικού κράτους και της βαθμιαίας μείωσης του φόρου επικαρπίας από την ενοικίαση της γης. Η αντίφαση αυτή δεν μπορούσε να λυθεί παρά με την αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και τη διανομή των εθνικών γαιών, κάτι που απαιτούσε ήδη από τη δεκαετία του 1840 ο αγροτικός κόσμος, αλλά και διανοούμενοι, δημοσιογράφοι και πολιτικοί, όχι μόνο για

να αυξήσουν τα δημόσια έσοδα, αλλά κυρίως γιατί πίστευαν ότι αποδίδοντας την κυριότητα στους κατόχους των εθνικών γαιών θα αναπτύσσονταν η αγροτική παραγωγή και η οικονομία συνολικά με την άνοδο του προσωπικού ενδιαφέροντος των καλλιεργητών, με την αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά και με την ένταξη της γης στο εμπορευματικό κύκλωμα.

Του Βασίλη Πατρώνη - Επίκουρου καθηγητή
του Πανεπιστημίου Πατρών

Ερώτηση 5: Διαβάστε προσεκτικά τα παρακάτω παραθέματα και, σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις, απαντήστε στις ερωτήσεις:

α. Να επισημάνετε τους παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη της εκμετάλλευσης του υπεδάφους κατά το 19ο αιώνα την Ελλάδα.

β. Σε ποιες περιοχές της Ελλάδας αναπτύχθηκαν μεταλλευτικές δραστηριότητες; Να παρουσιάσετε τη σημασία τους για την ελληνική οικονομία.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Από τον ορυκτό πλούτο της χώρας είχε αξιοποιηθεί ως τα μέσα του 19ου αιώνα κυρίως η σμύριδα της Νάξου, που αποτελούσε εξαγωγίμο προϊόν. Με το νόμο ΣΒ' της 18 Ιουλίου 1852, η εκμετάλλευση των ορυχείων είχε δοθεί ύστερα από δημοπρασία στον Άγγλο Ρίτσαρντ Άμποτ με ευνοϊκούς όρους για το δημόσιο. Η παραγωγή σμύριδας έφτασε το 1856 τις 40.000 καντάρια, ενώ το 1859 η εξαγωγή της απέφερε 256.424 δρχ. Άλλο εξαγωγίμο ορυκτό ήταν η θηραϊκή γη που απέφερε τον ίδιο χρόνο 141.354δρχ. Αμέσως μετά τη σμύριδα άλλο εκμεταλλεύσιμο υλικό ήταν ο λιγνίτης. Αν και είχε εντοπιστεί στο Μαρκόπουλο Αττικής από παλιά η ύπαρξη στρωμάτων του, τελικά μόνο τα κοιτάσματα της Κύμης ήταν ικανοποιητικά από άποψη εκμεταλλεύσεως, παρόλο που η χρησιμοποίησή

του στα πλοία παρείχε τη δυσκολία της μη συναγωνιστικότητας σε σχέση με τους αγγλικούς λιγνίτες, γιατί θα απαιτούσε για ισόποση θερμαντική απόδοση μεγαλύτερους αποθηκευτικούς χώρους πάνω στο πλοίο.

Μια σειρά άλλων ορυκτών, όπως οι γύψοι της Μήλου, κυρίως όμως τα μάρμαρα της Πεντέλης, της Πάρου, της Τήνου, της Ελευσίνας και του Ταυγέτου δεν πρόσφεραν ακόμα αξιόλογο οικονομικό ενδιαφέρον.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΓ', σελ. 312

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Μια θετική προσπάθεια για την άρση των εμποδίων στον τομέα ορισμένων βιομηχανικών υλών σημειώθηκε το 1867 με την ψήφιση νόμου «περί μεταλλείων και ορυκτών». Ο νόμος εκείνος σκοπό είχε να ενθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις και να στρέψει την εγχώρια αποταμίευση στην εκμετάλλευση του πλούτου της ελληνικής γης. Πραγματικά, μέσα σε λίγα χρόνια από την ψήφιση του νόμου σημειώθηκε ένας πρωτοφανής για τα ελληνικά χρονικά πυρετός για την έρευνα και εκμετάλλευση του ελληνικού υπεδάφους.

Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη, Τόμος Γ', σελ. 312

Ερώτηση 6: Με βάση τα παραθέματα που σας δίνονται, τον πίνακα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στη βιομηχανική δραστηριότητα στην Ελλάδα από τις πρώτες δεκαετίες της ανεξαρτησίας μέχρι και το πρώτο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, καταδεικνύοντας παράλληλα και τους λόγους της μικρής βιομηχανικής ανάπτυξης στην Ελλάδα την παραπάνω περίοδο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Η εμφάνιση νέων βιομηχανιών στην περίοδο 1864-1890 έχει ερμηνευθεί ως απόδειξη μιας σοβαρής πρώτης εκβιομηχάνισης και ως ένδειξη του καπιταλιστικού μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας. Πρόκειται

για παρερμηνεία. Οι νέες βιομηχανικές ίσως ν' άλλαξαν αισθητά τη στατιστική εικόνα της ελληνικής οικονομίας, αλλά μι στατιστική χωρίς την κατάλληλη ερμηνεία μπορεί να είναι εξαιρετικά παραπλανητική.

Μεταξύ 1886 και 1889 παρατηρείται αναμφιβόλως μια εντυπωσιακή αύξηση από 22 εργοστάσια σε 145, που αντιστοιχεί σε 600% περίπου. Με την ίδια αριθμητική λογική, αν χρησιμοποιηθούν ως βάση τα τρία ή τέσσερα εργοστάσια του 1830, η αύξηση ως το 1889 φτάνει στο αξιοθαύμαστο ποσοστό του 4.000%. Είναι φανερό ότι ποσοστά αυτού του είδους είναι παραπλανητικά, γιατί βασίζονται σε ένα σημείο εκκίνησης που βρίσκεται πολύ κοντά στο μηδέν.

*Γ. Δερτιλή, Κοινωνικός Μετασχηματισμός και Στρατιωτική Επέμβαση
1880-1909, σσ. 89-91*

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Έτσι στα 1875 λειτουργούσαν 89 ατμοκίνητα εργοστάσια με δύναμη 1887 ίππων, κατανεμημένα σε 23 πόλεις. Είχαν στοιχίσει 26.000.000 δρχ. περίπου, απασχολούσαν 7.342 εργάτες και επεξεργάζονταν γεωργικά κυρίως προϊόντα αξίας 42.000.000, τα οποία μεταποιούσαν σε προϊόντα αξίας 51.000.000. Τα κυριότερα ήταν κλωστήρια βάμβακος και κατασκευής νημάτων, υφαντουργεία, βυρσοδεψεία, αλευρόμυλοι, ελαιοτριβεία, μηχανουργεία και οινοποιεία. Απ' αυτά τα κλωστήρια και τα οινοποιεία, ιδίως τα τελευταία, πραγματοποιούσαν σημαντικές εξαγωγές στο εξωτερικό. Κατά τα τελευταία 10 χρόνια κινούνται ζωηρά και τα νεκρά άλλοτε μεταλλεία, τα οποία απασχολούν 2.000 εργάτες και εξάγουν κάθε χρόνο μεταλλεύματα σε φυσική ή τετηγμένη κατάσταση.

Α. Βακαλόπουλου, Η βιομηχανική ανάπτυξη στην Ελλάδα, σ. 285

ΠΙΝΑΚΑΣ: Ανάπτυξη της βιομηχανίας

	Αριθμός βιομηχανιών	Αριθμός εργατών	Ιππο-δύναμη	Αξία εγκαταστάσεων	Αξία παραγωγής (εκατομ.)
1867	22	7.300	300	–	–
1873	95	7.342	1.967	20	–
1875	95	–	–	26	–
1878	108	–	2.884	–	–
1889	(145)	–	8.568	–	–
1892	–	–	10.000	42	–
1904	–	–	–	56	–
1917	2.213	35.500	70.000	200	200
1920	2.905	59.120	110.000	220	–

Γ. Δερτιλή, Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909), σσ. 91-93

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Το μόνο που μπορεί να λεχθεί με βεβαιότητα, είναι ότι η ελληνική βιομηχανία ήταν ουσιαστικά στην ίδια σχεδόν κατάσταση το 1890 και το 1900, στην οποία βρισκόταν και το 1864. Συγκριτικά με την αλματώδη πορεία της βιομηχανικής επανάστασης στη Δύση σε ολόκληρη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, η εξέλιξη της ελληνικής βιομηχανίας υπήρξε ασήμαντη και η κατάστασή της στις αρχές του 20ου μπορεί να χαρακτηριστεί πρωτόγονη.

Γ. Δερτιλή, Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909), σσ. 91

Ερώτηση 7: Με βάση τα παραθέματα, τον πίνακα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στα εξής :α)στις συνθήκες, θετικές και αρνητικές, που σχετίζονται με την κατασκευή οδικού δικτύου στην Ελλάδα από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα ως τις αρχές του 20^{ου} β) στους λόγους που έκαναν επιτακτικά τα εγγειοβελτιωτικά έργα στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα και στον τρόπο που κατασκευάστηκε το πιο σημαντικό από αυτά. γ)στη δημιουργία της διάνοιξης της διώρυγας της Κορίνθου.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Ως τον προχωρημένο 19ο αιώνα, οι ελληνικοί δρόμοι δεν παίζουν παρά μόνο περιορισμένο οικονομικό ρόλο. Αρχικά αντιπροσωπεύουν οδούς διείσδυσης, και μόνον προς το τέλος του 19ου αιώνα ταυτίζονται με αγωγούς επικοινωνίας. Αλλά η υλοποίηση του δικτύου είναι μάλλον αποτέλεσμα μιας πολιτικής που επιδιώκει να υποκινήσει την οικονομική ανάπτυξη, ενώ η ελληνική κοινωνική δομή μοιάζει να αλλάζει με πολύ αργούς ρυθμούς. Ασφαλώς η πολιτική της ανάπτυξης των μέσων επικοινωνίας, που προσπαθεί να εφαρμόσει ο Χ. Τρικούπης [...], έδωσε απτά αποτελέσματα στον τομέα της οδοποιίας. Οι δεκαετίες του 1870 και του 1880, όταν εμφανίζονται οι πρώτες απτές ενδείξεις αλλαγών στην ελληνική οικονομία, είναι βέβαιο ότι υποβάλλουν, σε ένα πνεύμα εκσυγχρονιστικό, όπως ήταν το πνεύμα του Τρικούπη, την ιδέα ότι η επικείμενη υλική πρόοδος είναι άμεση συνάρτηση της ανάπτυξης των συγκοινωνιών.

Μαρία Συναρέλλη, Δρόμοι και λιμάνια στην Ελλάδα 1830-1880. Αθήνα: Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ 1989, σ. 105.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Το έργο στο οποίο έστρεψε ιδιαίτερα στα χρόνια 1856-1859 την προσοχή της η κυβερνητική μέριμνα και που θα γινόταν περιώνυμο στις επόμενες δεκαετίες με τις περιπλοκές του, από οικονομικής απόψεως, ήταν η αποξήρανση της λίμνης της Κωπαΐδος. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1856, ύστερα από ένα χειμώνα παγετού, σπάνιου στα μετεωρολογικά χρονικά, επικράτησε τόσο μεγάλη ξηρασία που «επήνεγκεν τοσαύτην ελάττωσιν των υδάτων της Κωπαΐδος λίμνης, ώστε εφάνη σχεδόν αποξηρανθείσα». Το γεγονός αυτό έδωσε αφορμή στο να μπει σε ενέργεια ένα όνειρο όχι μόνο των γύρω κατοίκων, αλλά και των κυβερνήσεων. Είχαν προηγηθεί άλλωστε μελέτες Ελλήνων και ξένων ειδικών. Έτσι με την ευκαιρίαν της ξηρασίας του 1856 «εγένετο η κάθαρσις των κυριωτέρων φυσικών υπωρύγων από των εν αυταίς υλών, προβάσα εις υπόγειον μήκος 250 ως έγγιστα βασιλ. πήχεων ως η κάθαρσις ενός των αρχαίων φρεάτων δια δραχμών 20.300». Το ποσό αυτό ήταν περισσότερο από το μισό του συνολικού ποσού που δαπανήθηκε από εγγειοβελτιωτικά έργα όλης της χώρας... Στα τέλη του 1858 ο Άγγλος Γουέμπστερ ήρθε σε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση για το θέμα της αποξήρανσης της λίμνης. Υπολογίζοντας ότι με 150.000 λίρες στερλίνες θα κατάφερνε να αποπερατώσει το έργο, πρότεινε τους όρους του: Για μια πενταετία θα απολάμβανε αφορολόγητη εκμετάλλευση των γαιών της Κωπαΐδας και για 99 χρόνια θα διατηρούσε το προνόμιο της εκμετάλλευσης αυτής, με πληρωμή διπλής δεκάτης πάνω στα προϊόντα. Το έργο αυτό δεν πραγματοποιήθηκε τότε, γιατί ο Γουέμπστερ δεν κατάφερε να βρει τα σχετικά κεφάλαια στη χρηματαγορά του Λονδίνου...

Γ. Κορδάτου, Ιστορία της Ελλάδας, σσ. 12-13

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Έτος	Ποσό σε δραχμές
1856	34.975,13
1857	23.238,94
1858	27.117,54
1859	59.843,94

Ι.Ε.Ε, τ. ΙΓ', σ. 175

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Εκτός από το ότι αποτελούσε πάντα ένα σχέδιο που δεν ολοκληρωνόταν, η Διώρυγα της Κορίνθου αντιμετώπισε δυσκολίες ακόμη και στο τελικό στάδιο. Αφού ολοκληρώθηκε η διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ, η Κυβέρνηση Ζαΐμη ψήφισε νόμο «περί διορύξεως του Ισθμού της Κορίνθου». Παραχωρούσε έτσι σε εταιρεία ή ιδιώτη το προνόμιο κατασκευής και εκμετάλλευσης της Διώρυγας. Το ελληνικό δημόσιο κατακύρωσε το έργο το 1881 στον στρατηγό Στέφανο Τύρρ. Είχε από τότε το δικαίωμα μαζί με το προνόμιο εκμετάλλευσης της διώρυγας για 99 χρόνια. Οι εργασίες διάνοιξης ξεκίνησαν στις 23 Απριλίου 1882. Μετά όμως από 8 χρόνια η εταιρεία που ανέλαβε αρχικά να ολοκληρώσει το έργο διέκοψε τις εργασίες της. Η εξάντληση των κεφαλαίων της οδήγησε σε διάλυση.

Η συνέχιση του έργου έγινε από άλλη εταιρεία με την επωνυμία «Εταιρεία της Διώρυγας της Κορίνθου» υπό τον Ανδρέα Συγγρό. Αυτή η εταιρεία τελικά αποπεράτωσε το έργο. Χρειάστηκαν, ωστόσο, 2.500 εργάτες, τα

τελειότερα μηχανικά μέσα της εποχής και 11 χρόνια για να ολοκληρωθεί το έργο. Τα εγκαίνια έγιναν στις 25 Ιουλίου 1893.

Διαδίκτυο: www.exploringGreece.tv.com

Ερώτηση 8: Βασιζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις και λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των παρακάτω κειμένων να επισημάνετε τους παράγοντες που ώθησαν τις ελληνικές κυβερνήσεις στην υλοποίηση των σχεδίων για την κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου από τη δεκαετία του 1880 και μετά.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Αν σήμερα τα μέσα σταθερής τροχιάς (τρένο, μετρό, τραμ) συζητιούνται ως η καλύτερη λύση σε περιοχές με προβλήματα κυκλοφορίας και μόλυνσης, στο ξεκίνημά τους προτιμήθηκαν μόνο και μόνο γιατί εξασφάλιζαν φθηνότερη και πιο γρήγορη μεταφορά. Ήταν μοιραίο έτσι να εμφανισθούν πρώτα εκεί που το κεφάλαιο αναζητούσε λύση για να μειώσει το κόστος των μετακινήσεων. Στην Ελλάδα, λοιπόν, η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή εκτός Αττικής λειτούργησε τον Νοέμβριο του 1882 στη διαδρομή Πύργου-Κατακόλου. Αιτία οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες μεταφοράς της ελληνικής σταφίδας που γνώριζε τότε μεγάλες δόξες ύστερα από την καταστροφή των γαλλικών αμπελώνων από φυλλοξήρα.

(...) Ομάδα τραπεζών αναλαμβάνει να κατασκευάσει γραμμές μετρικού πλάτους και να ενώσει Πειραιά – Κόρινθο – Πάτρα, Κόρινθο – Άργος – Ναύπλιο και Άργος – Μύλους. Το πρώτο μικρό τμήμα που κατασκευάζεται είναι εκείνο που ενώνει το Καλαμάκι (...) με την Κόρινθο. Ο λόγος; Μα η ανάγκη να ενωθεί έστω και σιδηροδρομικά ο Κορινθιακός με τον Σαρωνικό κόλπο (δεν είχε κατασκευαστεί η διώρυγα της Κορίνθου). Έτσι οι επιβάτες των πλοίων που έφθαναν από την Ιταλία ή τα Επτάνησα δεν

υποχρεώνονταν να κάνουν τον γύρω της Πελοποννήσου αλλά ανέβαιναν για λίγο στο τρένο και συνέχιζαν με άλλο πλοίο προς Πειραιά. Η δραστηριότητα αυτή έφερε πλούσια έσοδα έως το 1893, που λειτούργησε η διώρυγα της Κορίνθου.

«Η ιστορία του σιδηροδρόμου – Τα τρένα που φύγαν, τα τρένα που έρχονται» ένθετο αφιέρωμα της εφημ. Ελευθεροτυπία, 3/7/1999, σελ. 2

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Μετά τα μέσα του 19ου αιώνα, και ιδιαίτερα στα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια του, η οικονομική εξαπλώση της δυτικής και της κεντρικής Ευρώπης άρχισε να γίνεται αισθητή στα Βαλκάνια ολοένα και εντονότερα. Οι ηγετικές δυνάμεις της Ευρώπης επένδυσαν στο εξωτερικό ένα όλο και μεγαλύτερο ποσοστό του εθνικού τους πλούτου και συναγωνίζονται η μια την άλλη στην κατάκτηση των ξένων αγορών (...) τόσο η Οθωμανική Αυτοκρατορία όσο και οι διάδοχες επικράτειες πρόσφεραν ένα εκτεταμένο πεδίο δράσης για τις επιχειρήσεις όχι μόνο των δύο δυτικών αποικιοκρατικών δυνάμεων, της Γαλλίας και της Βρετανίας, αλλά και εκείνων που διακρίθηκαν λιγότερο στην ιστορία της αποικιοκρατίας (Γερμανία, Αυστρία και Ιταλία). Μια ένδειξη για την εισβολή αυτή αποτελούσε η κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών, που άρχισε λίγο μετά τον πόλεμο της Κριμαίας.

D. Dakin, Η ενοποίηση της Ελλάδας (1770-1923), εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 1982, σελ. 370

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Για τις ελληνικές κυβερνήσεις, οι στρατιωτικοί σκοποί του δικτύου είχαν ιδιαίτερη, ίσως και πρωταρχική σημασία. Ήταν μια ρεαλιστική θέση μετά τον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο, τις Συνθήκες του Αγίου Στεφάνου και του

Βερολίνου και την παραχώρηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα το 1881. Η πεδινή Θεσσαλία ήταν ουσιαστικώς απροστάτευτη από τον βορρά, όπως άλλωστε αποδείχθηκε περιτράνω το 1897 (σημ.: κατά τον «ατυχή» Ελληνοτουρκικό Πόλεμο). Οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση στα νέα θεσσαλικά σύνορα της χώρας απαιτούσε μαζική και ταχεία διακίνηση στρατευμάτων και υλικού, την οποία μόνο ένα σιδηροδρομικό δίκτυο μπορούσε να εξασφαλίσει. Με τη διαφαινόμενη μεταβολή των βρετανικών διαθέσεων απέναντι στην Ελλάδα, ο επιθετικός αλυτρωτισμός έγινε βαθμιαίως βασική παράμετρος της εξωτερικής πολιτικής. Η αλυτρωτική ιδεολογία ήταν, επιπλέον, το θεμέλιο της νομιμοποίησης του κράτους και του πλέγματος εξουσίας. Για τους μετόχους του πλέγματος, για το κράτος, για το Στέμμα, για όλες τις πολιτικές παρατάξεις, τα αλυτρωτικά συμφέροντα που υπηρετούσε το δίκτυο ήταν πολύ σημαντικότερα από τις οικονομικές παραμέτρους. Επομένως, με τη λογική εκείνης της εποχής, η οικονομική πλευρά των επενδύσεων στους σιδηροδρόμους ήταν στόχος σημαντικός αλλά δευτερεύων σε σύγκριση με τους πρωτεύοντες στρατιωτικούς σκοπούς του δικτύου.

Γ. Β. Δερτιλής, Ιστορία του ελληνικού κράτους (1830-1920)

Ερώτηση 9: Συνδυάζοντας τις πληροφορίες που βρίσκονται στο ακόλουθο κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις

α. να παρουσιάσετε την εξέλιξη του δανεισμού της Ελλάδας από τα χρόνια της Επανάστασης έως και τις παραμονές της πτώχευσης του 1893, καθώς και τις επιπτώσεις του στις διεθνείς σχέσεις της χώρας,

β. να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν τα χρήματα των δανείων.

Τα δύο πρώτα εξωτερικά δάνεια συνάφθηκαν στα χρόνια της Επανάστασης και μάλιστα πριν από τη διεθνή αναγνώριση του ελληνικού κράτους. Το γεγονός αυτό, δηλαδή η περιορισμένη διαπραγματευτική ικανότητα της ελληνικής πλευράς, συνέβαλε κατά πολύ ώστε οι όροι της αποπληρωμής να είναι ιδιαίτερα δυσμενείς. Μετά την αναγνώριση του ελληνικού κράτους και στο πλαίσιο των ρυθμίσεων που ακολούθησαν την επιλογή του Όθωνα ως βασιλιά, οι Μεγάλες Δυνάμεις εγγυήθηκαν την παροχή ενός νέου δανείου, ύψους 60.000.000 φράγκων, τα οποία θα δίνονταν σε τρεις δόσεις των 20 εκατομμυρίων. Ωστόσο, η εγγύηση ίσχυσε τελικά μόνο για την πρώτη δόση. Η ρύθμιση αυτή σε συνδυασμό με τους όρους αποπληρωμής των δύο προηγούμενων δανείων δέσμευαν τον κύριο όγκο των δημόσιων εσόδων για την εξυπηρέτησή τους. Παράλληλα έδιναν το δικαίωμα στις εγγυήτριες δυνάμεις να παρεμβαίνουν στα εσωτερικά του νέου κράτους με αφορμή την προάσπιση των συμφερόντων των δανειστών-υπηκόων τους. Διαμορφώθηκε έτσι ένα προνομιακό πεδίο παρέμβασης των Δυνάμεων στο οικονομικό και κατ' επέκταση στο πολιτικό πεδίο[...]

Από τη στιγμή που το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε ουσιαστικά να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του στο εξωτερικό, δεν ήταν σε θέση να συνάπτει και εξωτερικά δάνεια. Έτσι, οι δημοσιονομικές ανάγκες καλύφθηκαν με εσωτερικό δανεισμό. Η κατάσταση αυτή μεταβλήθηκε το 1878-79, όταν επήλθε συμβιβασμός με τους ξένους δανειστές, με αποτέλεσμα να μπορέσει και πάλι το ελληνικό κράτος να συνάψει εξωτερικά δάνεια. Έκτοτε, η οικονομική πολιτική στηρίχθηκε στο συνεχή κρατικό δανεισμό. Ήταν η εποχή της μεγάλης ύφεσης στη Δύση, όπου τα επιτόκια ήταν πολύ χαμηλά και τα σχετικά μεγάλα επιτόκια που πρόσφερε το ελληνικό δημόσιο στην προσπάθειά του να προσελκύσει τους κεφαλαιούχους δημιουργούσαν δυνατότητες ευκαιριακού κέρδους γι' αυτούς. Στα εξωτερικά δάνεια στηρίχθηκε η πολιτική των μεγάλων έργων

της τρικουπικής περιόδου (οδοποιία, σιδηρόδρομοι, διάνοιξη διώρυγας Κορίνθου κλπ.) Στο μεγαλύτερο όμως μέρος τους τα ποσά των δανείων κάλυπταν πάγια έξοδα του δημοσίου. Συγκεκριμένα, με τα χρήματα αυτά καλύφθηκαν οι αμυντικές δαπάνες που με την κρίση του Ανατολικού Ζητήματος και ειδικά με τη στάση της Ελλάδας στο θέμα της Ανατολικής Ρωμυλίας γιγαντώθηκαν, και βεβαίως η αποπληρωμή των προηγούμενων δανείων. Ο υπέρμετρος δανεισμός, οι επαχθείς όροι των δανείων και ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκαν οδήγησαν στην πτώχευση του 1893.

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο

Ερώτηση 10: Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να καταγράψετε τα αποτελέσματα από την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (1898) στη Ελλάδα. [Πανελλήνιες 2004]

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 1

Η πτώχευση της Ελλάδας ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα μιας τέτοιας δανειακής επιβάρυνσης εξανάγκασε το ελληνικό κράτος να αποδεχθεί τη μέγιστη των ταπεινώσεων, την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Η διεθνής οικονομική επιτροπή, η οποία συστάθηκε με υπόδειξη των Μεγάλων Δυνάμεων, αποτελείτο από εκπροσώπους των ξένων τραπεζών και έδρευε στο ελληνικό έδαφος, ενώ ο ρόλος της δε σταματούσε στον έλεγχο και τη διαχείριση των εσόδων του κράτους, αλλά προχωρούσε και στη βαρύνουσα γνωμάτευση για την έκδοση χρήματος, για τη σύναψη δανείων και γενικά για όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα. Οι υπερεξουσίες αυτές της διεθνούς οικονομικής επιτροπής ουσιαστικά αναιρούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα τις εξουσίες της Ελληνικής κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, καθώς οι αποφάσεις του κράτους για

σχεδιασμούς οικονομικής ανάπτυξης ελέγχονταν από εξωελλαδικά κέντρα, ερήμην του ελληνικού λαού.

Σ. Τζόκας, Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1998, σ.188-189

ΠΑΡΑΘΕΜΑ 2

Το μέγεθος του τραυματισμού της εθνικής φιλοτιμίας μπορεί να γίνει κατανοητό, αν αναλογισθεί κανείς ότι πριν τον πόλεμο οι Έλληνες πολιτικοί ήταν πεπεισμένοι ότι ο οικονομικός έλεγχος από ξένους ήταν ασυμβίβαστος με το αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης, αφού αφαιρούσε από τον έλεγχο του κοινοβουλίου τη φορολογική πολιτική, που αποτελούσε τη βασική αρμοδιότητά του. Όπως έλεγε ο βουλευτής Άρτας και πρώην υπουργός Οικονομικών Κων/νος Καραπάνος «μόνον εις τα ασιατικά έθνη, τα μη έχοντα την συναίσθησιν της εθνικότητος αυτών, και τα διεπόμενα υπό του θείου δικαίου, είναι δυνατή η επιβολή και η λειτουργία ξενικού ελέγχου». Σύμφωνα με αυτή τη λογική, στην κοινοβουλευτική Ελλάδα δεν μπορούσε να επιβληθεί ένα σύστημα που εφαρμόστηκε στη θεοκρατική Οθωμανική Αυτοκρατορία (...)

Στην πράξη, η λειτουργία του ελέγχου στην Ελλάδα πέτυχε απόλυτα στην αποστολή προστασίας των συμφερόντων των ομολογιούχων. Στη συνέχεια όμως αδιαφόρησε για τον εξορθολογισμό των ελληνικών δημοσιονομικών πραγμάτων, ακόμη και σε περιπτώσεις που παραβιαζόταν το πνεύμα της ρύθμισης και οι ρητοί περιορισμοί του νόμου ΒΦΙΘ του 1898.

*Χρ. Χατζηιωσήφ, «Η μπλε επόκ του κεφαλαίου»,
Ιστορία της Ελλάδας το 20^{ου} αιώνα, Εκδόσεις Βιβλιόραμα,
Τόμος Α1, σ. 312,313*

Ερώτηση 11: Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται: α. Να προσδιορίσετε τους στόχους της αγροτικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1917. (μονάδες 8) β. Να αναφερθείτε στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης και στα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν στην πορεία της. (μονάδες 17)

Τὰ μέτρα ἀπαλλοτριώσεως θεσπίσθηκαν στὶς 20 Μαΐου 1917, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἐπεκτάθηκαν μὲ μερικές ἀλλαγές γιὰ νὰ περιλάβουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταρρύθμιση ἀποσκοποῦσε στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν κτημάτων ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 στρέμματα. Οἱ κολλῆγοι καὶ οἱ ἀγροτικοὶ ἐργάτες, τόσο οἱ ντόπιοι ὅσο καὶ οἱ πρόσφυγες, θὰ ἔπαιρναν ἀγροτικούς κλήρους, εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπαλλοτριωμένες γαῖες τῶν τσιφλικιῶν, εἴτε ἀπὸ γαῖες τοῦ δημοσίου. Κανένα ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, ὅμως, δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀμέσως. Ἐπίσης, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιφλίκια δὲν ἀπαλλοτριώθηκε τὸ 1917, καὶ μόνο ἓνα τὸ 1918. Καὶ πάλι ἐξωτερικὲς ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὁ πόλεμος καί, ἀργότερα, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία ἀπορρόφησαν ὅλη τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβερνήσεως· μετὰ τὸ 1922, μὲ τὴ μεγάλη εἰσροὴ προσφύγων, ἀναγκάστηκαν πιά οἱ κυβερνήσεις τῆς χώρας νὰ δώσουν ὀριστικὴ λύση στὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα.[...] Τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν σχέση μὲ τὴ διακίνηση προϊόντων, τὴν παραδοσιακὴ ἐκμετάλλευση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ ἀπὸ τοὺς μεσάζοντες, τὴν ἔλλειψη κεφαλαίων καὶ τοὺς τοκογλυφικούς ὄρους δανειοδοτήσεως ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐλεύθερη ἀγορά, ἔκαναν ἀκόμη πιὸ αἰσθητὴ τὴν ἀνάγκη συλλογικῆς ἀσφάλειας ποὺ πρόσφεραν οἱ συνεταιρισμοὶ [...].

[...] Ἡ ἴδρυση τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν Ἀθήνα, στάθηκε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἄμεσης

κρατικής παρεμβάσεως στην οργάνωση και καθοδήγηση της γεωργικής παραγωγής, ἔστω καὶ ἂν ἡ παρέμβαση ἦταν στὴν ἀρχὴ ὑποτυπώδης.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΕ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1913 ὡς 1941, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 2008, σσ. 75-76

Ερώτηση 12: Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε: α) στις συνθήκες ζωής των εργατῶν στα τέλη του 19ου αἰῶνα και τις αρχές του 20οῦ αἰῶνα. β) στους παράγοντες που οδήγησαν στην περιορισμένη δραστηριοποίηση των εργατικῶν ομαδοποιήσεων του ελληνικοῦ χώρου κατὰ την ἴδια περίοδο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Για την πρώτη απεργία των μεταλλωρύχων του Λαυρίου ἔχουμε πολὺ λίγες πληροφορίες. Γνωστὸ εἶναι μονάχα πὼς ἡ απεργία του 1883 εἶναι ἡ πρώτη, ὄχι ὁμως και ἡ τελευταία που ἐγίνε στα μεταλλεία του Λαυρίου. Ἡ δεύτερη απεργία ἐγίνε το μήνα Ἰούλη του 1887. Πρέπει να τονίσουμε πὼς οἱ μεταλλωρύχοι του Λαυρίου δεν ἦταν καθόλου οργανωμένοι στα χρόνια ἐκεῖνα. Το ταξικὸ τους ἐνστικτο ὁμως τους ἐσπρωχνε στην απεργία, γιατί περνούσαν μια ζωὴ σκυλίσια. Δούλευαν 12-14 ὥρες και παίρνανε μεροκάματο ἀπὸ 2 ἴσαμε 3 δραχμές. Ἀν ρωτᾶτε το πού κοιμόντουσαν, θα φρίξετε διαβάζοντας τις εφημερίδες της εποχῆς ἐκείνης. Οἱ σκλάβοι της ἀρχαιότητος δε ζούσαν χειρότερα ἀπὸ τους εργάτες του Σερπιέρη. Εξάλλου δεν περνούσαν βδομάδα που να μην σκοτωθῶν κι ἕνας δύο εργάτες ἀπὸ τα βουλιμένα και τα φουρνέλα. Στη θέση Δασκαλειό, ἐκεῖ που ἦταν στα χρόνια ἐκεῖνα ἀνοιγμένο μεταλλεῖο, παραχώθηκαν πολλοὶ εργάτες, χωρὶς ἡ Ἐταιρεία να δώσει πεντάρια τσακιστὴ γι' ἀποζημίωση στις οικογένειές τους. Ἀκόμα οἱ παλιοὶ Λαυριῶτες διηγούνται πὼς ο Σερπιέρης εἶχε φκιάσει

στο δεύτερο πάτωμα του πηγαδιού της Καμάριζας, πλάι στη μηχανή, μια μαρμαρένια καμάρα κι εκεί κρύβονταν τα πτώματα των σκοτωμένων από τα φουρνέλα και τα βουλιμένα. Τη νύχτα ο καρτσέρης Κάλιος Μάνθος, από τους σπιτικούς του Σερπιέρη, μαζί με άλλους πιστούς της Εταιρείας βγάζανε στα κρυφά τα πτώματα και τα πηγαΐναν και τα παράχωναν στα πεύκα του Άη Κωνσταντίνου. Έτσι, κάτω από τις συνθήκες αυτές, που θύμιζαν Μεσαίωνα, οι μεταλλωρύχοι για δεύτερη φορά σηκώνουν κεφάλι κι απεργούν.

Γ. Κορδάτος, Η ιστορία του εργατικού κινήματος, σελ. 38

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Ελάχιστα καινούργια εργοστάσια υπάρχουν. Θα μιλήσουμε γι' αυτά παρακάτω. Δίπλα σε αυτά τα σύγχρονα εργοστάσια συναντάμε ακόμα κλώστριες υφαντουργούς και τεχνίτες σε λίγα εργοστάσια, των οποίων η εργασία είναι περίπου αποκλειστικά χειρωνακτική. Εργάζονται για ατελείωτες ώρες μέσα σε θλιβερά σκοτεινά κτήρια, όπου δε βρίσκουν ούτε έστω θέση για να κάτσουν, ή χώρους υγιεινής. Το βράδυ φεύγουν από την εργασία τους με τα χέρια βρόμικα, για να ξαναέρθουν το επόμενο πρωί, στην ίδια ακριβώς κατάσταση, να ξαναρχίσουν τη δουλειά τους. Η σκοτεινή και νοσηρή ατμόσφαιρα μέσα στην οποία μοχθούν για ώρες δεν ανταμείβεται με κανενός είδους άνεση στην οικογενειακή τους ζωή. Η αξιολύπητη και αρρωστημένη όψη πολλών εργατών αποδεικνύει τον υπερβολικά σκληρό μόχθο που επιβάλλεται σ' αυτούς. Ο λαμπρός ήλιος της Ελλάδας σπάνια διεισδύει σ' αυτά τα ανθυγιεινά εργοστάσια, ιδιαίτερα σ' αυτά των Τρικάλων και της Καλαμάτας, όπου ο αέρας δε βρίσκει έστω και μια διέξοδο για να ανανεώσει τη χαλασμένη ατμόσφαιρα των χώρων όπου παρασκευάζονται τρόφιμα, όπως ψωμί, ζυμαρικά, ελαιόλαδο ή σταφίδες, ταυτόχρονα με άλλα είδη. Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη,

μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. Κανείς εργάτης δε φαντάζεται τα καλά και ευεργετικά που θα έφερνε η ημέρα των οκτώ εργάσιμων ωρών. Δε γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή. Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιομνημόνευτες απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν στην πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ' αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε. Τα σωματεία έκαναν προόδους εδώ και μερικά χρόνια και σχεδόν όλες οι βιομηχανίες έχουν τις ενώσεις και τις αδελφότητές τους. Οι γυναίκες δε γίνονται δεκτές ως μέλη των σωματείων.

Δεν υπάρχει νόμος στην Ελλάδα που να υποχρεώνει τους εργοδότες να αποζημιώσουν τους εργάτες που έπεσαν θύματα ατυχήματος και οι ίδιοι οι εργάτες είναι πολύ φτωχοί ώστε να ασφαλιστούν για τους κινδύνους. (...) Η κυβέρνηση οφείλει να εκδώσει έναν ειδικό νόμο για την παιδική εργασία. Σε πολλά εργοστάσια, ιδιαίτερα στη Θεσσαλία, την Αρκαδία και τη Μεσσηνία, ξαφνιάστηκα από τη μικρή ηλικία των παιδιών που τα ανάγκαζαν να εργαστούν, αγόρια 8 έως 10 χρόνων και κορίτσια 6 ή 7 χρόνων. Οι αμοιβές τους, αν και είναι ελάχιστες είναι καλοδεχούμενες από τις οικογένειές τους, γιατί συμπληρώνουν το πενιχρό οικογενειακό εισόδημα. Δεν είναι όμως αξιοθρήνητο να σκέφτεται κανείς ότι τόσο μικρά παιδιά εργάζονται έγκλειστα για 10 ή 12 ώρες σε τέτοια ατμόσφαιρα και με τέτοιους ώρους εργασίας. *Percy Martin, La Grece nouvelle, Paris, Librairie orientale et americaine 1913, σελ. 176-177*

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Αξιότιμε κύριε,

Εις τον λιμένα εργάζονται 1.000 έως 1.500, όχι καθημερινώς, παρουσιάζονται ημέραι καθ' ας εργάζονται όλοι, αλλά έρχονται ημέραι καθ' ας ούτε οι μισοί, ενίοτε δε ούτε το τέταρτον, κάποτε και ολοτελώς. Η τακτική εργασία είναι απ' ανατολής μέχρι δύσεως ηλίου δραχμές έξι, πλην εάν και μίαν ώραν εργασθώσι λαμβάνουσι ολόκληρον το ημερομίσθιον. Εν ώρα νυκτός από της δύσεως μέχρι μεσονυκτίου δραχμάς έξι, πέραν του μεσονυκτίου διπλούν, ήτοι δραχμάς δώδεκα. Εις τα νηματουργεία και υφαντήρια εργάζονται περί τας 2.500 έως 3.000 άρρενες και θήλεις αναμίζ, από ηλικίας δέκα ετών και άνω. Το ποσό τούτο εις τα του Ρετσίνα μόνον, διότι είναι πολλά τα τμήματα εις τα των άλλων καθό μικρότερα και ο αριθμός και ο αριθμός μικρότερος, η εργασία αρχίζει από ανατολής μέχρι δύσεως, η δε πληρωμή εις μεν τα κοράσια και τα παιδιά των 10 ετών λεπτά 50 την ημέρα, εις δε τα κοράσια και παιδιά των 15 ετών λεπτά 80 την ημέραν, εις δε τους 20 ετών και άνω δίδουσιν αναλόγως της ικανότητος δραχμές 1 έως 2 διά τας θήλεις και δραχμές δύο έως πέντε διά τους άρρενας.

Αι κατοικίαι εις διάφορους συνοικίας εις μικράς οικίας και υπόγεια αλλά ευάερα, διότι όλος ο Πειραιεύς είναι ευάερος, πλην της συνοικίας Καμινίων, ήτις και αυτή από τινός ολέν εξυγιαίνεται. Τα είδη των εργασιών δεν προξενούσι ασθενείας, αλλ' αύται προέρχονται εξ' απροσεξιών κατά τας μεταβολάς και καταχρήσεων, εξ ων και ο βίος ελαττούται, άλλωστε οι προφυλαττόμενοι μακροβιούσιν. Εκτός των άνω είναι και τα μηχανουργεία. Πρωτεύουσι τα του Βασιλειάδου και Τζων Μακ Δούαλλ και Βαρβούρ, εν οίς εργάζονται υπέρ τους 1.000. Η εργασία είναι 6 ώρας το πρωί και 6 το απόγευμα. Αρχάριοι: όταν πρωταρχίσουσι υπηρετούσι εν

έτος δωρεάν, κατόπιν αρχίζουν από 50 λεπτά και προϊόντος του χρόνου φθάνουν μέχρι 4,5 και 6 δρχ., αναλόγως της νοημοσύνης και της ικανότητας. Η τροφή όλων τούτων εν ταις εργασίμοις ημέραις είναι ξηροφαγία με ρέγγες, ντομάτες, σταφύλια και τυρόν και σαρδέλλες εσχάτης ποιότητος.

Κωνσταντίνος Τσουμάνης, Η ελληνική εμπορική ναυτιλία και το ναυτεργατικό κίνημα (1939-1945), εκδ. Προσκήνιο, Αθήνα 2001, σελ.76-77

Ερώτηση 13: Μελετώντας τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε: α) στα πλαίσια μέσα στα οποία διαμορφώθηκε η πολιτική του Βενιζέλου κατά την περίοδο 1910-1922. β) στις προϋποθέσεις πραγμάτωσης της Μεγάλης Ιδέας. γ) στις συνέπειές της στο πολιτικό και το οικονομικό πεδίο.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Για τους Έλληνες, η καθολικότητα της Μεγάλης Ιδέας ήταν συμπληρωματική της αοριστίας της: ένα άλλοθι, μια θαυματουργή γέφυρα των αντιθέσεων, μια μετάθεση στο άδηλο μέλλον της λύσης όχι μόνο του αλυτρωτικού ζητήματος –που άλλωστε η Μεγάλη Ιδέα δεν το αφορούσε ρητά και αποκλειστικά– αλλά του συνόλου των ελληνικών προβλημάτων.

Έλλη Σκοπετέα, «Το πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα, εκδ. Πολύτυπο, Αθήνα 1988, σελ. 268

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Με την φυσικήν επάνοδον εις τα όρια εντός των οποίων ο Ελληνισμός έδρασεν από της προϊστορικής εποχής, να δημιουργήσωμεν, λέγω, μιαν μεγάλην Ελλάδα ισχυράν και πλουσίαν, ικανή να αναπτύξη εντός των ορίων την ζωτική βιομηχανίαν, ικανήν ως εκ των συμφερόντων τα οποία

θα εξεπροσώπει, να συνάψει συμβάσεις μετ' άλλων κρατών υπό τους αρίστους δυνατούς όρους.

Αγόρευση του Βενιζέλου στη Βουλή το Σεπτέμβριο του 1915

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ

Μεγάλη Ιδέα ονομάστηκε η εθνική ιδεολογία του Ελληνισμού κατά την περίοδο 1840-1922. Για τους Έλληνες της ελεύθερης πατρίδας αυτή η ιδεολογία σήμαινε την επιθυμία να λευτερώσουν κάποια μέρα τους αλύτρωτους αδελφούς που ζούσαν σε τουρκοκρατούμενες, ακόμα τότε, ελληνικές περιοχές (Θεσσαλία, Ήπειρο, Μακεδονία, Θράκη, νησιά του Αιγαίου, Κρήτη, Κύπρο). Για τους Έλληνες που ζούσαν σε αλύτρωτες περιοχές Μεγάλη Ιδέα σήμαινε επιθυμία ένωσης με το ελεύθερο ελληνικό κράτος. Για τους πιστούς της Μεγάλης Ιδέας δεν υπήρχαν ακριβή όρια προς το βορρά και την ανατολή, αλλά η φαντασία στρεφόταν κατά κύριο λόγο προς την Κωνσταντινούπολη. Άλλωστε, δεν υπήρχαν τότε και στατιστικά στοιχεία ακριβή και αδιαφιλονίκητα, που να προσδιορίζουν τις επιδιώξεις (...). Στη διάρκεια της διαμάχης αυτοχθόνων και ετεροχθόνων υπήρχε ζωηρή αντιπολίτευση απέναντι στους ετερόχθονους. Τότε μίλησε ο Κωλέττης με πολύ ενθουσιασμό για την ενότητα όλων των Ελλήνων, ελεύθερων και αλύτρωτων. Έκανε αναφορές στα χρόνια του μεγάλου αγώνα, που όλοι μαζί πολεμούσαν για τη Μεγάλη Ιδέα του γένους, για ελεύθερη πατρίδα. Η ασάφεια των λόγων του άφηνε μεγαλύτερα περιθώρια για όνειρα και οραματισμούς. Η Μεγάλη Ιδέα έγινε σύνθημα εθνικό, δύναμη ψυχοκινητική. Ταυτόχρονα, χρησιμοποιήθηκε έντεχνα για να αποσπά την προσοχή του λαού από τα καθημερινά του προβλήματα. Το πιο δυσάρεστο ήταν ότι η ομορφιά του οράματος εμπόδιζε τους Έλληνες, όχι μόνο το λαό και υπεύθυνους φορείς, να σταθμίζουν με αντικειμενικότητα τα ακριβή πληθυσμιακά δεδομένα των περιοχών που

περιλάμβαναν στα πλαίσια των επιδιώξεών τους. Επιδίωξη μεγαλοϊδεατικών σχεδίων των Ελλήνων σήμαινε σύγκρουση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και με τις ευρωπαϊκές δυνάμεις που υπεράσπιζαν την ακεραιότητά της ή απόβλεπαν στην κληρονομιά της. Μέσα σε αυτόν το νέο προσανατολισμό διαμορφώθηκε η εξωτερική πολιτική του Ελευθέριου Βενιζέλου, του μεγάλου και τελευταίου εκφραστή εκείνης της Μεγάλης Ιδέας. Η Συνθήκη των Σεβρών (1920) έφερε –από συμβατική άποψη– πολύ κοντά στην πραγματοποίηση της Μεγάλης ιδέας.

*Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές, Τεύχ. Β΄,
Γ΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ, σ. 173*

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Δ

Μέσα στα πλαίσια του γενικότερου πολέμου για τη διανομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εντάσσεται η προσπάθεια των Ελλήνων να καταλάβουν τη δυτική πλευρά της Μικρασίας για να ελευθερώσουν πολλές εκατοντάδες χιλιάδες αλύτρωτους αδελφούς και να ενοποιήσουν οικονομικά τις δύο πλευρές του Αιγαίου.

Ερώτηση 14: Λαμβάνοντας υπόψη τα παραθέματα που ακολουθούν και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις: α) να εξηγήσετε τους λόγους που οδήγησαν την ελληνική κυβέρνηση στη διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. β) να παρουσιάσετε τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Με την επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου οι Σύμμαχοι ανακάλεσαν τις πιστώσεις τους, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων η Ελλάδα δεν είχε προλάβει να χρησιμοποιήσει, έτσι που έμενε ακάλυπτη η έκδοση τραπεζογραμματίων ύψους 85.000.000 και δημιουργήθηκαν

πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία. Οι πιέσεις αυτές, καθώς και οι άλλες οικονομικές δυσχέρειες μετά το 1920 υπονόμισαν τη δραχμή, που γνώρισε συνεχή υποτίμηση από το 1921 έως το 1926{...} Από το 1921 έως το 1925 η δραχμή έχασε 12,5 φορές την αξία της, και μέσα σε αυτά τα δέκα χρόνια οι φόροι διπλασιάστηκαν. Το κόστος τη μικρασιατικής εκστρατείας αντιμετωπίστηκε κυρίως με εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο. Τον Απρίλιο του 1922 η κυβέρνηση «έκοψε» στη μέση τα χαρτονομίσματα, μετατρέποντας το 50% της αξίας τους σε ομολογίες κρατικού δανείου με επιτόκιο 6,5%. Από το αναγκαστικό δάνειο, που δεν θα ήταν και το τελευταίο, εξοικονομήθηκαν 950.000.000 δραχμές και μαζί με την κυκλοφορία νέου χαρτονομίσματος συνολικά 1.500.000.000 δραχμές.

Θ. Βερέμης – Γ.Κολιόπουλος, Ελλάς, Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2006, σελ.437,442

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Τελικά, το 1922 η κυβέρνηση επέβαλε έναν ιδιότυπο συνδυασμό υποτίμησης και εσωτερικού δανείου. Όσοι κατείχαν τραπεζογραμμάτια(δηλαδή περίπου οι πάντες, όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα) υποχρεώθηκαν να τα διχοτομήσουν, να ανταλλάξουν το μισό γραμμάτιο με κρατικά ομόλογα και να κρατήσουν το άλλο μισό. Αλλά και τα νέα χρηματικά μέσα που γρήγορα απέκτησε έτσι το Δημόσιο δεν έσωσαν την κατάσταση: απορροφήθηκαν πολύ γρήγορα από τις συνεχώς αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες και τον πληθωρισμό.

Γ.Β.Δερτίλης, Ιστορία του Ελληνικού κράτους, 1820-1920, τόμος Β,σελ.886

Ερώτηση 15: Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τα παραθέματα που ακολουθούν να εξηγήσετε γιατί η άφιξη των προσφύγων λειτούργησε ως καταλύτης στην ελληνική οικονομία.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Δεν έχουν περάσει παρά λίγοι μήνες από την ώρα που ο Βενιζέλος είχε διατυπώσει τους φόβους του για την επικράτηση των άκρων της «ιδιοκτησιακής» δημοκρατίας. Οι ανησυχίες του επιβεβαιώνονται πλήρως στα τέλη Ιουνίου 1925, όταν ο Θεόδωρος Παγκαλός προκαλεί στρατιωτικό κίνημα. Μέσα σε λίγες ώρες ο στόλος και οι στρατιωτικές μονάδες της Βόρειας Ελλάδας έχουν προσχωρήσει στο κίνημα Παγκάλου, ενώ ο πρωθυπουργός Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, προκειμένου να μην προκληθεί εμφύλιος πόλεμος, δεν διατάσσει τις υπόλοιπες, πιστές στο πολίτευμα δυνάμεις να χτυπήσουν το κίνημα. Το πιο εντυπωσιακό όμως είναι ότι η «κυβέρνηση Παγκάλου» ζητεί και λαμβάνει την ψήφο εμπιστοσύνης της βουλής. Μεταξύ εκείνων που την υποστηρίζουν είναι ακόμα και ο «πατέρας» της αβασιλευτής δημοκρατίας Αλέξανδρος Παπαναστασίου.

«Είμεθα κατάστασις»..., Ελεύθερο Βήμα, 26 Ιουνίου 1925

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Δέκα χρόνια πολέμων προσέφεραν ασφαλώς στην Ελλάδα σημαντικές εδαφικές και πληθυσμιακές αυξήσεις, συνάμα όμως την άφησαν αφενός μεν κατά πολύ φτωχότερη, αφετέρου δε σε πολύ δυσμενέστερη θέση στο διεθνές πεδίο από ό,τι ήταν μόλις λίγα χρόνια πριν. Το διάστημα δε που μεσολάβησε από τη μικρασιατική καταστροφή μέχρι την επιστροφή του Βενιζέλου στην εξουσία το 1928 δεν μπόρεσε να προσφέρει πολλά στη βελτίωση της χώρας στους δύο αυτούς τομείς. Αντιθέτως, επιδείνωσε την κατάσταση. Η πολιτική αστάθεια της περιόδου από μόνη της θα αποτελούσε έναν ικανοποιητικό παράγοντα για να εξηγηθεί η τροπή αυτή, ασφαλώς υπάρχουν όμως και άλλοι παράγοντες εξίσου σημαντικοί.

(...)Σημασία πάντως έχει πως η άφιξη των προσφύγων θα επιδεινώσει δραματικά τα ήδη σημαντικά δημοσιονομικά προβλήματα και θα επιβαρύνει το εμπορικό ισοζύγιο, καθώς η χώρα έπρεπε να εισάγει σημαντικές ποσότητες αγαθών για να καλύψει τις επείγουσες και έκτακτες ανάγκες των νέων πληθυσμών της. Οι δυσκολίες δε αυξάνονταν αν συνυπολογίσει κανείς ότι η μετανάστευση προς τις ΗΠΑ είχε πάψει να υφίσταται ως δυνατότητα για την εκτόνωση των πληθυσμιακών πιέσεων (...). Έτσι, παρά το δάνειο των 12.000.000 λιρών που εκχωρήθηκε στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους προκειμένου να δαπανηθεί στην αποκατάσταση των προσφύγων από την ΕΑΠ, που βρισκόταν υπό την εποπτεία της Κοινωνίας των Εθνών, τα δημόσια οικονομικά της χώρας δύσκολα μπορούσαν να ισορροπήσουν, ο πληθωρισμός να συγκρατηθεί και η υποτίμηση της δραχμής να ανασταλεί.

Κώστας Κωστής, Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας, Πόλις, Αθήνα 2013

Ερώτηση 16: Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παραθεμάτων, να αναφέρετε τις μεγάλες επενδύσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Η εκτέλεση μεγάλων εγγειοβελτιωτικών-αντιπλημμυρικών έργων ήταν απαραίτητη για την επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και τη βελτίωση των αποδόσεων στις πεδιάδες της Μακεδονίας, που συχνά κατακλύζονταν από τα νερά των ποταμών. Έτσι, το 1926, επί Θ. Πάγκαλου και το 1928, επί Βενιζέλου, υπογράφηκαν δύο συμβάσεις με εταιρίες αμερικανικών συμφερόντων: την American Foundation Co, που ανέλαβε τη μελέτη και την εκτέλεση των έργων στην πεδιάδα Θεσσαλονίκης και τη John Monks & Sons-Ulen & Co για τις πεδιάδες Σερρών και Δράμας.

Τα έργα καθυστέρησαν, με αποτέλεσμα η τμηματική παράδοσή τους να ξεκινήσει κατά το τέλος της βενιζελικής τετραετίας. Αν και τα παραγωγικά έργα αποτέλεσαν θεμέλιο της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης Βενιζέλου, οι ευεργετικές επιδράσεις τους στην αγροτική οικονομία άρχισαν να διαφαίνονται κατά τη μεταξική περίοδο.

Χριστίνα Αγριαντώνη, Γεωργία Πανσέληνα, Η ελληνική οικονομία, Τα εγγειωβελτιωτικά έργα, Ιστορία του νέου ελληνισμού, ο Μεσοπόλεμος, Ελληνικά γράμματα, 2003

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Και το δεύτερο σημαντικό έργο για την Αθήνα, το δίκτυο ύδρευσης με το φράγμα του Μαραθώνα, δρομολογήθηκε από την κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου, η οποία υπέγραψε τη σχετική σύμβαση με την τράπεζα Αθηνών και την αμερικανική Ulen, τον Δεκέμβριο του 1924, σύμβαση που τελικά επικυρώθηκε από τον Πάγκαλο τον Αύγουστο του 1925. Το φράγμα του Μαραθώνα ολοκληρώθηκε το 1929. Η Πάουερ και η Ούλεν, οι συμβάσεις των οποίων θεωρήθηκαν σκανδαλώδεις μέσα στο κλίμα οξείας πολιτικής αντιπαράθεσης της εποχής, έγιναν σύμβολα των μισητών ξένων εταιρειών και ξεσήκωναν κατά καιρούς κύματα λαϊκής δυσαρέσκειας- με την υποκίνηση και του αντιπολιτευόμενου τύπου-, καθώς αύξαναν το κόστος διαβίωσης, έπλητταν ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών (λεωφορειούχους, αμαξηλάτες,...) και έφερναν αναστάτωση στη ζωή της πόλης.

Χριστίνα Αγριαντώνη, Γεωργία Πανσέληνα, Η ελληνική οικονομία, Στην εποχή των δικτύων κοινής ωφέλειας, Ιστορία του νέου ελληνισμού, ο Μεσοπόλεμος, Ελληνικά γράμματα, 2003

Ερώτηση 17: Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε: α. τη συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος στη βελτίωση της ελληνικής δημόσιας οικονομίας (1928-1932) και β. τις προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης στην αντιμετώπιση της κρίσης του 1929 τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α

Στις 14 Μαΐου 1928 άρχισε τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος, η νέα κεντρική τράπεζα της χώρας, και συνάμα ξεκίνησε η εφαρμογή στην Ελλάδα του κανόνα χρυσού συναλλάγματος, με βάση τον οποίο η δραχμή συνδεόταν με την αγγλική λίρα, δηλαδή με ένα νόμισμα χρυσής βάσης. Με διαφορετικά λόγια, οι κάτοχοι δραχμών μπορούσαν να πάνε στην Τράπεζα της Ελλάδος και να μετατρέψουν –με κάποιους περιορισμούς– τις δραχμές τους σε λίρες. Η υιοθέτηση αυτού του συστήματος εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία και γενικότερα την προσφορά χρήματος από τις διακυμάνσεις των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας.

Κ. Κωστής, Ο πλούτος της Ελλάδας, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2018, σ. 250.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β

Από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 ως τον Απρίλιο του 1932 κυβέρνηση και Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθούσαν να αποτρέψουν το αναπόφευκτο, δηλαδή την επίσημη εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής στο πλαίσιο του κανόνα χρυσού συναλλάγματος και τη συνεπακόλουθη υποτίμηση της δραχμής, η οποία θα καθιστούσε αδύνατη την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημόσιου χρέους. Στην πράξη η απομάκρυνση από την ελεύθερη μετατρεψιμότητα της δραχμής σε ξένο συνάλλαγμα άρχισε από τα τέλη Σεπτεμβρίου με τους διαδοχικούς

περιορισμούς που επιβλήθηκαν. Η εφαρμογή τους είχε ως θύμα τον πρώτο διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Αλέξανδρο Διομήδη, που αντικαταστάθηκε επειδή θεωρήθηκε ότι χαρίστηκε σε μεγάλους βιομηχάνους, επιτρέποντάς τους την εξαγωγή κεφαλαίων τις παραμονές της επιβολής των συναλλαγματικών περιορισμών. Η κυβέρνηση δίσταζε, όμως, να προχωρήσει στο ξεκαθάρισμα του τοπίου προχωρώντας στην επίσημη άρση της μετατρεψιμότητας. Η αντίστασή της πήγαζε εν μέρει από τις αγκυλώσεις της κυρίαρχης οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα.

*Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ο υ αιώνα:
Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940,
εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 327.*

B. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιες ήταν οι συνέπειες του Κριμαϊκού πολέμου στην οικονομική ζωή της Ελλάδας;
2. Ποιες είναι οι επιπτώσεις στην Ελλάδα από τις προσπάθειες για την υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας;
3. Για ποιους λόγους η εσωτερική εμπορική κίνηση κατά τον 19^ο αιώνα καθηλώθηκε σε χαμηλά επίπεδα;
4. Να ερμηνεύσετε την πρόταση «το εξωτερικό εμπόριο της χώρας ήταν παθητικό».
5. Να αναφέρετε τους χώρους της εμπορικής δραστηριότητας των Ελλήνων της διασποράς.
6. Ποιες ήταν οι αιτίες ανάπτυξης της εμπορικής και ναυτιλιακής δραστηριότητας των Ελλήνων κατά το 18^ο αιώνα;
7. Που απέβλεπαν οι νομοθετικές ρυθμίσεις του 1870-1871 για τα εθνικά κτήματα και ποια τα αποτελέσματά τους;
8. Με ποιον τρόπο αντιμετωπίστηκε οριστικά το πρόβλημα της διανομής των «εθνικών γαιών» μετά το 1870; **(εξετάσεις 2006)**
9. Πού αποσκοπούσαν οι δραστηριότητες εκμετάλλευσης του υπεδάφους και ποιοι λόγοι συνετέλεσαν στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών;
10. Πώς εξελίχθηκε η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1860 έως το τέλος του 19ου αιώνα; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2006)**
11. Σε ποια κατάσταση βρισκόταν το πιστωτικό σύστημα της χώρας μέχρι το 1841; **(εξετάσεις 2001)**
12. Που απέβλεπε η δημιουργία τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα;

- 13.** Ποιες ήταν οι διαδικασίες για την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας και ποια η δραστηριότητά της στα πρώτα στάδια της λειτουργίας της;
(επαναληπτικές εξετάσεις 2005)
- 14.** Σε ποιες δυσκολίες προσέκρουε η δημιουργία οδικού δικτύου και γενικότερα η κατασκευή δημοσίων έργων.
- 15.** Κάτω από ποιες προϋποθέσεις το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι αποδοτικό και τι συνέβαινε στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} όσον αφορά τις προϋποθέσεις αυτές;
- 16.** Τι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί θετικό από την επιβολή του ΔΟΕ;
- 17.** Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους οι ομογενείς κεφαλαιούχοι της διασποράς δεν επένδυσαν στην Ελλάδα μέχρι το 1870;
- 18.** Για ποιους λόγους οι ομογενείς της διασποράς μετέφεραν κεφάλαια στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1870 και σε ποιους τομείς επένδυσαν;
- 19.** Τι γνωρίζετε για την επίδραση της βιομηχανικής επανάστασης στην αγροτική οικονομία, τόσο στον δυτικό κόσμο γενικά, όσο και στην Ελλάδα ειδικότερα;
- 20.** Ποιες υπήρξαν οι περιστάσεις που οδήγησαν στην αγροτική μεταρρύθμιση κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου};
- 21.** Πώς αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας στον ελληνικό χώρο κατά τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια;
- 22.** Ποια μορφή έγγειας ιδιοκτησίας κυριάρχησε στην Ελλάδα από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι την ενσωμάτωση σε αυτό των Επτανήσων (1864), της Άρτας και της Θεσσαλίας (1881);
- 23.** Πώς επηρέασε η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών τη μορφή έγγειας ιδιοκτησίας που κυριάρχησε στο ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του έως και την ενσωμάτωση σε αυτό των Επτανήσων (1864), της Άρτας και της Θεσσαλίας (1881);

24. Με ποιον τρόπο προέκυψε το ζήτημα των τσιφλικιών στον ελληνικό χώρο;
25. Ποια κατάσταση διαμορφώθηκε στα τσιφλίκια της Θεσσαλίας, μετά την ενσωμάτωση αυτής της περιοχής στην Ελλάδα (1881) και πώς αντιμετωπίστηκαν από το ελληνικό κράτος τα σχετικά ζητήματα κατά την περίοδο μέχρι και τους Βαλκανικούς πολέμους;
26. Να παρουσιάσετε τις πρακτικές των τσιφλικούχων της Θεσσαλίας που δημιούργησαν εντάσεις, καθώς και τις πολιτικές επιπτώσεις που είχαν.
27. Πώς εξελίχθηκε το αγροτικό ζήτημα στην περιοχή της Θεσσαλίας κατά το διάστημα 1881-1913; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2008)**
28. Πώς αντιμετωπίστηκε το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας ως το 1913;
29. Τι γνωρίζετε για τους νόμους περί απαλλοτριώσεων, που θεσπίστηκαν το 1907, καθώς και για τις προσπάθειες εφαρμογής τους μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913);
30. Η αγροτική μεταρρύθμιση του 1917:
- α. Ποιες συνθήκες υπαγόρευσαν την εφαρμογή της;
  - β. Ποιο από το περιεχόμενό της και ποια τα αποτελέσματά της;
31. Τι γνωρίζετε για την αγροτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου και κάτω από ποιες συνθήκες οδήγησε στην εμφάνιση του μικροϊδιοκτησιακού καθεστώτος;
32. Τι γνωρίζετε για τη δημιουργία του καθεστώτος της μικροϊδιοκτησίας και για τους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων που δημιούργησε;
33. Ποια ήταν η πορεία εξέλιξης του εργατικού ζητήματος στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα;
34. Να διερευνήσετε τους λόγους για τους οποίους η πολιτική και κοινωνική επιρροή των σοσιαλιστικών ομάδων στην Ελλάδα του τέλους του 19^{ου} αιώνα ήταν μικρή.

- 35.** Τι γνωρίζετε για τον βαθμό ανάπτυξης του ελληνικού εργατικού κινήματος μέχρι την εποχή των Βαλκανικών πολέμων, καθώς και για τους παράγοντες που τον καθόρισαν.
- 36.** Να αναφερθείτε στην κατάσταση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα. **(εξετάσεις 2015)**
- 37.** Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην καθυστέρηση της εμφάνισης και ανάπτυξης του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα σε σχέση με άλλες χώρες; **(επαναληπτικής εξετάσεις 2004)**
- 38.** Να παρουσιάσετε τους παράγοντες που λειτούργησαν ανασταλτικά για την ανάπτυξη ισχυρού εργατικού κινήματος στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα.
- 39.** Ποιες συνθήκες βοήθησαν στην ωρίμανση του εργατικού και του σοσιαλιστικού κινήματος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων;
- 40.** Ποια επίδραση άσκησε στο ελληνικό εργατικό κίνημα η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα κατά τους Βαλκανικούς πολέμους και γιατί;
- 41.** Να παρουσιάσετε τις εξελίξεις στο ελληνικό εργατικό κίνημα από την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα έως και τη δημιουργία του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (ΣΕΚΕ).
- 42.** Ποια υπήρξαν τα κύρια σοσιαλιστικά κινήματα του ελληνικού χώρου;
- 43.** Ποια πολιτική αντίληψη ονομαζόταν «βενιζελισμός» και τι πρόσβευε;
- 44.** Να παρουσιάσετε το περιεχόμενο του όρου «βενιζελισμός» και να αναφερθείτε πιο συγκεκριμένα στην αντίληψη του βενιζελισμού για τον ρόλο του ελληνικού κράτους.
- 45.** Ποιους στόχους έθετε η πολιτική αντίληψη του «βενιζελισμού»;
- 46.** Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορούσε να πραγματοποιηθεί το όραμα της Μεγάλης Ιδέας;
- 47.** Ποιοι υπήρξαν οι μοχλοί που προώθησαν την πραγμάτωση του οράματος της Μεγάλης Ιδέας;

48. Ποιες υπήρξαν οι ιστορικές συγκυρίες κατά την εμφάνιση της ιδεολογίας του «βενιζελισμού»;
49. Ποια υπήρξαν τα αποτελέσματα της ιδεολογίας της Μεγάλης Ιδέας σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο;
50. Ποιο ρόλο απέδιδε ο βενιζελισμός στο ελληνικό κράτος στο πλαίσιο των γενικότερων σχεδίων του με στόχο την ανάπτυξη του ελληνοισμού;
51. Να αναφερθείτε στη στάση που κράτησε η ελληνική αστική τάξη της Διασποράς απέναντι στον Βενιζέλο και τις πολιτικές του επιλογές. Ποιοι παράγοντες καθόρισαν αυτή τη στάση;
52. Ποια υπήρξε η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο 1910 – 1922 και ποιοι παράγοντες την επηρέασαν;
53. Με ποιον τρόπο η ελληνική κυβέρνηση αντιμετώπισε τις οξύτερες συνέπειες της αγροτικής κρίσης του 1910;
54. Να αιτιολογήσετε γιατί ήταν θετική η συμβολή της υπερπόντιας μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους. **(Εξετάσεις 2008)**
55. Πώς επηρέασε η υπερπόντια μετανάστευση την Ελλάδα – σε επίπεδο τόσο κοινωνικό όσο και οικονομικό – κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα;
56. Ποιες ήταν οι συνέπειες των Βαλκανικών Πολέμων για την εθνική οικονομία; **(Εξετάσεις 2003)**
57. Να περιγράψετε την κατάσταση της Ελλάδας αμέσως μετά τους Βαλκανικούς πολέμους.
58. Να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, καθώς και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στη χώρα. **(επαναληπτικές εξετάσεις 2015)**
59. Ποιες νέες δυνατότητες μπορούσε να αξιοποιήσει, αλλά και ποια νέα προβλήματα όφειλε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα αμέσως μετά τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων;

60. Να παρουσιάσετε τις συνθήκες υπό τις οποίες συμμετείχε η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.
61. Πώς κάλυψε η Ελλάδα το κόστος της συμμετοχής της στις πολεμικές αναμετρήσεις από το 1917 μέχρι το 1920; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2018)**
62. Πώς καλύφθηκε το κόστος συμμετοχής της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο;
63. Τι γνωρίζετε για τον τρόπο με τον οποίο δάνεισαν οι Σύμμαχοι την Ελλάδα, προκειμένου η τελευταία να λάβει μέρος στο Α' Παγκόσμιο πόλεμο καθώς και για τις συνέπειες αυτής της πρακτικής;
64. Τι γνωρίζετε για τα δάνεια των Μεγάλων Δυνάμεων προς την Ελλάδα και ποιες ανάγκες της ελληνικής κυβέρνησης καλύπτουν;
65. Ποιες οικονομικές συνέπειες είχε για την Ελλάδα η κυβερνητική αλλαγή του Νοεμβρίου 1920;
66. Ποια πολιτικά και οικονομικά γεγονότα οδηγούν στην κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας κατά το 1922;
67. Ποιες οικονομικές συνέπειες είχε για την Ελλάδα η κυβερνητική αλλαγή του Νοεμβρίου 1920 και πώς αντιμετωπίστηκαν από τη νέα κυβέρνηση;
68. α. Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα μετά την εκλογική ήττα του Ελευθερίου Βενιζέλου το 1920; β. Πώς οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν τη στάση των Συμμάχων απέναντι στη χώρα; **(εξετάσεις 2019)**
69. Τι γνωρίζετε για την πρακτική «διχοτόμηση της δραχμής», που εφαρμόστηκε τον Μάρτιο του 1922, καθώς και για τα αποτελέσματά της;
70. Πώς αντιμετωπίστηκε η οικονομική κρίση του 1922;
71. Ποια δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας άλλαξε η άφιξη του ρεύματος των προσφύγων στον ελληνικό χώρο μετά την καταστροφή του 1922;

72. Τι γνωρίζετε για τις πληθυσμιακές μεταβολές που προκάλεσε στην ελληνική κοινωνία η Μικρασιατική καταστροφή;
73. Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισε το ελληνικό κράτος στην προσπάθειά του να αποκαταστήσει τους νεοαφιχθέντες προσφυγικούς πληθυσμούς;
74. Να παρουσιάσετε και να αξιολογήσετε την αντίδραση του ελληνικού κρατικού μηχανισμού στα προβλήματα που προέκυψαν μετά την άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής.
75. Ποιοι παράγοντες συνετέλεσαν στη θετική πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο του μεσοπολέμου;
76. Ποια ήταν τα πλεονεκτήματα που είχε αποκτήσει η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), τα οποία επέτρεπαν τη θετική οικονομική της παρουσία; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2007)**
77. Ποια πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν μια θετική οικονομική πορεία, εξασφάλισε η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1919-1939); **(εξετάσεις 2012)**
78. Ποια η συμβολή των προσφυγικών πληθυσμών στη θετική έκβαση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο 1919 – 1939;
79. Ποιες συνθήκες του ελληνικού κράτους καθιστούν αναγκαίες τις μεγάλες επενδύσεις στον ελληνικό χώρο;
80. Τι γνωρίζετε για τα μεγάλα έργα που έγιναν στην Ελλάδα κατά τον μεσοπόλεμο;
81. Ποιες ήταν οι μεγάλες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2003)**
82. Ποιες επενδύσεις έγιναν στον ελληνικό χώρο και ποιες εταιρίες ανέλαβαν την κατασκευή τους;
83. Ποιες μεγάλες επενδύσεις έγιναν στην Αθήνα στους τομείς της υδροδότησης και της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος κατά την περίοδο του μεσοπολέμου; **(Εξετάσεις 2007)**

84. Πώς αντιμετωπίστηκαν τα προβλήματα ύδρευσης της Αθήνας μετά την άφιξη των προσφύγων;
85. α) Ποια ήταν η οικονομική λειτουργία της Εθνικής Τράπεζας κατά τα πρώτα χρόνια μετά την ίδρυσή της;
β) Ποιοι ήταν οι λόγοι ίδρυσης της Τράπεζας της Ελλάδος και ποιος ήταν ο ρόλος της στη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών της χώρας μέχρι τις αρχές του 1932; **(επαναληπτικές εξετάσεις 2017)**
86. Ποια αιτία προώθησε τη δημιουργία της Τράπεζας της Ελλάδας;
87. Ποιους στόχους εξυπηρέτησε η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδας;
88. Ποιοι ήταν οι λόγοι της ίδρυσης και ποια τα αποτελέσματα της δραστηριότητας της Τράπεζας της Ελλάδας έως το 1932; **(Εξετάσεις 2002)**
89. Ποιοι παράγοντες υπαγόρευσαν την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, ποιες αντιδράσεις εκδηλώθηκαν και πότε άρχισε τελικά τη λειτουργία της η νέα τράπεζα;
90. Να παρουσιάσετε τη δραστηριότητα της τράπεζας της Ελλάδας κατά την περίοδο 1928 – 1932.
91. Ποια υπήρξαν τα θετικά αποτελέσματα από την ίδρυση της Τράπεζα της Ελλάδας;
92. Τι γνωρίζετε για την Τράπεζα την Ελλάδος;
93. Ποια ήταν η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας στις παραμονές της οικονομικής κρίσης του 1932;
94. Πώς προσπάθησε η ελληνική κυβέρνηση να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση του 1932 και ποια ήταν τελικά τα αποτελέσματα των επιλογών της;
95. Πώς εκδηλώθηκε στην Ελλάδα η «κρίση του 1932» και ποιες ήταν οι επιπτώσεις της στο οικονομικό πεδίο; **(Εξετάσεις 2006)**
96. Πώς εκδηλώθηκε στην Ελλάδα η «κρίση του 1932» και ποιες ήταν οι επιπτώσεις της τόσο στο οικονομικό πεδίο όσο και στο πολιτικό;

97. Ποιες υπήρξαν οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης στο πολιτικό επίπεδο;
98. Να παρουσιάσετε τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 1929-32 στο εξωτερικό εμπόριο και στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τις γενικότερες διεθνείς εξελίξεις. **(επαναληπτικές εξετάσεις 2012)**

2. Σωστό ή Λάθος

1. Η Ελλάδα μετά την επανάσταση περιελάμβανε μόνο τη Ρούμελη και τον Μωριά. (Σ/Λ)
2. Το 1833 ένα από τα ζητήματα που τέθηκε ήταν η παγίωση της τάξης. (Σ/Λ)
3. Η πυκνότητα του πληθυσμού κυμαινόταν από 15 (1828) σε 43 (1911) κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. (Σ/Λ)
4. Η Μακεδονία ενσωματώθηκε στην Ελλάδα το 1881. (Σ/Λ)
5. Η Ελλάδα ήταν αραιοκατοικημένη μετά την επανάσταση. (Σ/Λ)
6. Οι αγρότες αξιοποιούσαν την αγρανάπαυση ώστε να βελτιώσουν την παραγωγή. (Σ/Λ)
7. Η εικόνα που κυριαρχούσε στην Ελλάδα ήταν αυτή της εγκατάλειψης. (Σ/Λ)
8. Ο πληθυσμός αυξανόταν με γρήγορους ρυθμούς εξαντλώντας τα περιθώρια δημογραφικής εξέλιξης. (Σ/Λ)
9. Σε περιόδους αστάθειας επιβεβαιώνονταν οι μικρές δυνατότητες της χώρας. (Σ/Λ)
10. Οι ελληνικές πόλεις δε μοιάζουν με τα αστικά κέντρα της Δύσης. (Σ/Λ)

11. Ο πληθυσμός της Ελλάδας τον 19^ο αιώνα μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα αυξανόταν με γρήγορους ρυθμούς χωρίς να αφήνει περιθώρια δημογραφικής εξέλιξης. (Σ/Λ)
12. Η προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα έγινε το 1864. (Σ/Λ)
13. Ο ναυτικός αποκλεισμός της Ελλάδας το 1854 επιβεβαίωσε το γεγονός ότι η χώρα βρισκόταν σε φάση ανάπτυξης. (Σ/Λ)
14. Η σταφιδική κρίση προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης προς το Δούναβη, τη Μ. Ασία και την Αίγυπτο. (Σ/Λ)
15. Η σταφιδική κρίση προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης πέρα από τον Ατλαντικό. (Σ/Λ)
16. Η μετακίνηση ανθρώπων από τα χωριά στις πόλεις στόχευε αποκλειστικά στην εγκατάσταση στον αστικό χώρο. (Σ/Λ)
17. Πολλές δεκαετίες, μετά την ανεξαρτησία της, η Ελλάδα κατάφερε να αποκτήσει τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης της Δύσης. (Σ/Λ)
18. Πολλές δεκαετίες μετά την ανεξαρτησία της, η Ελλάδα εξακολουθούσε να μοιάζει περισσότερο με την Ανατολή παρά με τη Δύση. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2004)**
19. Η Μεγάλη Ιδέα έστρεψε το ενδιαφέρον στα εξωτερικά ζητήματα με αποτέλεσμα οι ελληνικές κυβερνήσεις να μην ασχολούνται αποκλειστικά με τα εσωτερικά ζητήματα. (Σ/Λ)
20. Η «Μεγάλη Ιδέα» δημιούργησε προσδοκίες για τη διεύρυνση των συνόρων. (Σ/Λ)
21. Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα το εσωτερικό εμπόριο κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα. (Σ/Λ)
22. Τα οικονομικά μεγέθη της χώρας ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους το εμπόριο συνδέθηκε με το εξωτερικό. (Σ/Λ)
23. Η Ελλάδα πωλούσε στο εξωτερικό πολύ περισσότερα από όσα αγόραζε. (Σ/Λ)

- 24.**Τις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα δημιουργήθηκε στις πόλεις μια άξια λόγου εμπορική κίνηση. (Σ/Λ)
- 25.**Το 1851 η συνολική αξία των εισαγωγών της χώρας ήταν περίπου 36.000.000 χρυσές δραχμές. (Σ/Λ)
- 26.**Τα μεταλλευτικά προϊόντα στο τέλος του 19^{ου} αιώνα πλησίαζαν το 1/3 της συνολικής αξίας των εξαγόμενων προϊόντων. (Σ/Λ)
- 27.**Τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα αυξήθηκε η εμπορική κίνηση χάρη στην κατανάλωση προϊόντων που αγοράζαμε από το εξωτερικό. (Σ/Λ)
- 28.**Τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα αυξήθηκε η εμπορική κίνηση χάρη στην κατανάλωση προϊόντων που παρήγαγε η Ελλάδα. (Σ/Λ)
- 29.**Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι εμπορικές συναλλαγές μειώθηκαν. (Σ/Λ)
- 30.**Κάναμε εξαγωγή βιομηχανικών προϊόντων όπως νημάτων και υφασμάτων. (Σ/Λ)
- 31.**Το ελαιόλαδο ήταν το προϊόν με τις περισσότερες εξαγωγές. (Σ/Λ)
- 32.**Οι εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας αναπτύχθηκαν κατά κύριο λόγο με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. (Σ/Λ)
- 33.**Οι Έλληνες του εξωτερικού ανταγωνίζονταν τους ντόπιους εμπόρους. (Σ/Λ)
- 34.**Το εμπορικό ισοζύγιο ήταν μόνιμα παθητικό για την Ελλάδα τουλάχιστον ως το 1913. (Σ/Λ)
- 35.**Η προσάρτηση των Ιονίων νήσων και της Θεσσαλίας οδήγησε στο διπλασιασμό του πληθυσμού. (Σ/Λ)
- 36.**Η πλειοψηφία των ελληνικών εξαγωγών κατά το 19^ο αι. ήταν γεωργικά προϊόντα. (Σ/Λ)
- 37.**Η Αγγλία απορροφούσε την πλειοψηφία των ελληνικών εξαγωγών σε σταφίδα. (Σ/Λ)

- 38.** Κατά τον πρώτο αιώνα της ανεξαρτησίας της Ελλάδας περισσότερο από τα 2/3 (σε αξία) του συνόλου των εξαγωγών ήταν γεωργικά προϊόντα (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2002)**
- 39.** Η Ελλάδα πριν την επανάσταση αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα στη ναυτιλία. (Σ/Λ)
- 40.** Οι Ρώσοι έπαιξαν αρνητικό ρόλο στην ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας. (Σ/Λ)
- 41.** Ο αγγλικός αποκλεισμός στα γαλλικά λιμάνια πήγε πίσω την ελληνική ναυτιλία. (Σ/Λ)
- 42.** Το ελληνικό ναυτικό κατά τη διάρκεια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας μετατράπηκε σε πολεμικό. (Σ/Λ)
- 43.** Η Σύρος ήταν ένα ισχυρό ναυτιλιακό κέντρο μόνο για τα ελληνικά δεδομένα. (Σ/Λ)
- 44.** Το 1860 η ελληνική ναυτιλία παρουσίασε ανάπτυξη. (Σ/Λ)
- 45.** Το 1866 τα ελληνικά πλοία ξεπερνούσαν τους 300.000 τόνους σε χωρητικότητα. (Σ/Λ)
- 46.** Στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα η ελληνική ναυτιλία ακολούθησε ανοδική πρόοδο. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2001)**
- 47.** Στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα η ελληνική ναυτιλία ακολουθούσε καθοδική πορεία. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2003)**
- 48.** Στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης η Σύρος δέχτηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2005)**
- 49.** Το 1919 ο ελληνικός στόλος είχε υπερδιπλασιαστεί. (Σ/Λ)
- 50.** Οι εθνικές γαίες ήταν τα κτήματα που ανήκαν στους κοτζαμπάσηδες και περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. (Σ/Λ)
- 51.** Οι καλλιεργητές των εθνικών γαιών είχαν ισχυρά δικαιώματα στη γη που καλλιεργούσαν. (Σ/Λ)

52. Οι Έλληνες ομογενείς έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αγορά των εθνικών γαιών. (Σ/Λ)
53. Η τελική νομοθετική ρύθμιση του προβλήματος των εθνικών γαιών πραγματοποιήθηκε το 1880-1881. (Σ/Λ)
54. Οι εθνικές γαίες υπολογίζονταν περίπου σε 4.000.000 με 5.000.000 στρέμματα. (Σ/Λ)
55. Από το 1870 ως το 1911 διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα με 375.000 παραχωρητήρια. (Σ/Λ)
56. Οι εθνικές γαίες είχαν ξεκάθαρους τίτλους ιδιοκτησίας. (Σ/Λ)
57. Η εφαρμογή του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου, στο χώρο της ιδιοκτησίας από το ελληνικό κράτος, άφησε περιθώρια για καταπατήσεις. (Σ/Λ)
58. Η διανομή των γαιών οδήγησε στη δημιουργία μεγάλων αγροτικών εκτάσεων στα χέρια των λίγων. (Σ/Λ)
59. Η δημιουργία μικρών ιδιοκτησιών, ευπρόσβλητων στις κρίσεις, ευνόησε την ανάπτυξη ενός συστήματος πολιτικής προστασίας από τοπικούς πολιτευτές. (Σ/Λ)
60. Η οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος της διανομής των εθνικών γαιών έγινε με νομοθετικές ρυθμίσεις κατά την περίοδο 1870-1871. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2002)**
61. Η νομοθετική ρύθμιση του 1860 προκάλεσε τη ραγδαία εξέλιξη της μεταλλευτικής δραστηριότητας. (Σ/Λ)
62. Η συνεισφορά της Εθνικής Τράπεζας στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ήταν περιορισμένη. (Σ/Λ)
63. Το πιστωτικό σύστημα κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας λειτουργούσε σύμφωνα με τα πρότυπα της Δύσης. (Σ/Λ)
64. Η Εθνική Τράπεζα στηρίχθηκε μεταξύ άλλων και σε κεφάλαια που προήλθαν από το εξωτερικό. (Σ/Λ)

65. Η εκμετάλλευση των αγροτών από δίκτυα τοκογλυφίας αποτελούσε έναν ισχυρό λόγο για τη δημιουργία τραπεζικού συστήματος. (Σ/Λ)
66. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Εθνικής τράπεζας ήταν το εκδοτικό δικαίωμα. (Σ/Λ)
67. Κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας το πιστωτικό σύστημα της Ελλάδας βρισκόταν σε πρωτόγονη κατάσταση. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2003)**
68. Οι πρώτες μικρές βιομηχανίες άρχισαν να εμφανίζονται ευκαιριακά μετά το 1870. (Σ/Λ)
69. Η βιομηχανική ανάπτυξη που ξεκίνησε το 1870 συνεχίστηκε αμείωτη. (Σ/Λ)
70. Οι πρώτες βιομηχανικές μονάδες μετά την απελευθέρωση ήταν τσιμεντοβιομηχανίες που εξυπηρετούσαν την εγχώρια αγορά. (Σ/Λ)
71. Η ελληνική βιομηχανία τονώθηκε μετά την προσάρτηση των Ιονίων Νήσων και της Θεσσαλίας. (Σ/Λ)
72. Η έλλειψη κεφαλαίων και τεχνογνωσίας αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας. (Σ/Λ)
73. Η βιομηχανική ανάπτυξη υπήρξε υποτονική μέχρι το 1913. (Σ/Λ)
74. Η ελληνική βιομηχανία κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα υπέφερε από την έλλειψη κεφαλαίων. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2001)**
75. Η εμφάνιση και η ανάπτυξη της βιομηχανίας στον ελληνικό χώρο κατά τον 19^ο αιώνα παρουσίασε ελάχιστα κοινά σημεία με όσα συνέβαιναν στο πεδίο αυτό στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. (Σ/Λ) **(επαναληπτικές εξετάσεις 2005)**
76. Με τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους υπήρχε ένα ικανοποιητικό δίκτυο δημόσιων υποδομών. (Σ/Λ)
77. Το 1830 η υποδομή του ελληνικού κράτους ήταν ακόμα πρωτόγονη. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2003)**

78. Η έναρξη των εργασιών για τη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου έγινε το 1881. (Σ/Λ)
79. Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ολοκληρώθηκε το 1881. (Σ/Λ)
80. Η ανάπτυξη του οδικού δικτύου αποτέλεσε προτεραιότητα του ελληνικού κράτους στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. (Σ/Λ)
81. Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ήταν ένα συνηθισμένο τεχνικό έργο της εποχής. (Σ/Λ)
82. Η κατασκευή δημόσιων έργων συνοδευόταν από έντονο ιδιωτικό ενδιαφέρον. (Σ/Λ)
83. Η αποξήρανση λιμνών και ελών καταπολέμησε την ελονοσία. (Σ/Λ)
84. Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1893. (Σ/Λ)
- (Εξετάσεις 2002)**
85. Το έργο της διάνοιξης της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1841. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2005)**
86. Την εποχή που στην Ελλάδα κατασκευαζόταν σιδηροδρομικό δίκτυο σε καμία άλλη χώρα της Βαλκανικής δεν υπήρχε σιδηροδρομικό δίκτυο. (Σ/Λ)
87. Οι Έλληνες ομογενείς του εξωτερικού αποτέλεσαν τους κυριότερους χρηματοδότες της κατασκευής του σιδηρόδρομου. (Σ/Λ)
88. Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Ελλάδας κατασκευάστηκε με διεθνείς προδιαγραφές. (Σ/Λ)
89. Η βιομηχανική επανάσταση είχε άμεση σχέση με την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου. (Σ/Λ)
90. Οι γενικότερες αλλαγές που προοδευτικά μετέβαλαν τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας ως το 1881, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για υλοποίηση των σχεδίων κατασκευής σιδηροδρομικού δικτύου. (Σ/Λ)
91. Η κυβέρνηση των Βαυαρών αποπλήρωσε τα επαναστατικά δάνεια. (Σ/Λ)

- 92.** Μετά τη δεκαετία του 1860 οι ρυθμοί ανάπτυξης περιόρισαν τα δάνεια από το εξωτερικό. (Σ/Λ)
- 93.** Ο εξωτερικός δανεισμός διογκώθηκε κατά τη δεκαετία του 1880. (Σ/Λ)
- 94.** Τα εθνικά δάνεια αξιοποιήθηκαν για την κάλυψη των στρατιωτικών αναγκών και των ελλειμμάτων των εθνικών προϋπολογισμών. (Σ/Λ)
- 95.** Η επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου επέτρεψε στο Βενιζέλο να προετοιμάσει στρατιωτικά την Ελλάδα, ώστε να συμμετάσχει στους Βαλκανικούς Πολέμους. (Σ/Λ)
- 96.** Μετά την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου η εγγύηση των Μεγάλων Δυνάμεων αύξησε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2001)**
- 97.** Κατά το 19ο αι. οι οικονομικές δραστηριότητες των Ελλήνων είχαν εξαπλωθεί σε πολλές περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας. (Σ/Λ)
- 98.** Οι σχέσεις των Ελλήνων της διασποράς με το νεοσύστατο ελληνικό κράτος ήταν ικανοποιητικά αρμονικές. (Σ/Λ)
- 99.** Κατά τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια μεγάλο τμήμα των Ελλήνων της διασποράς εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα. (Σ/Λ)
- 100.** Οι πολιτικές προσέλκυσης ομογενών κατά τη δεκαετία 1860 απέδωσαν πενιχρά αποτελέσματα. (Σ/Λ)
- 101.** Οι μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ ωφέλησαν τους χριστιανούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. (Σ/Λ)
- 102.** Οι μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ ωφέλησαν την οικονομία του ελληνικού κράτους. (Σ/Λ)
- 103.** Οι πρώτες επενδύσεις των Ελλήνων της διασποράς στον ελλαδικό χώρο αφορούσαν και τα τσιφλίκια της Θεσσαλίας. (Σ/Λ)

- 104.** Οι επενδύσεις των Ελλήνων της διασποράς κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αι. είχαν ευκαιριακό και αυστηρά κερδοσκοπικό χαρακτήρα. (Σ/Λ)
- 105.** Η μετάθεση του επενδυτικού ενδιαφέροντος στον ελλαδικό χώρο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οφειλόταν μεταξύ άλλων και στην έξαρση των εθνικιστικών κινήματων στην Ανατολή. (Σ/Λ)
- 106.** Οι Έλληνες της διασποράς στάθηκαν στο πλευρό του νέου ελληνικού κράτους τα πρώτα δύσκολα χρόνια μετά την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας. (Σ/Λ)
- 107.** Οι συνταγματικές ρυθμίσεις του 1856 στη Οθωμανική Αυτοκρατορία ανάγκασαν την ελληνική διασπορά να στρέψει το εμπορικό της ενδιαφέρον προς την Ελλάδα. (Σ/Λ)
- 108.** Το ευκαιριακό και κερδοσκοπικό πέρασμα των Ελλήνων της διασποράς από την Ελλάδα είχε καταστροφικές επιπτώσεις για την οικονομία του κράτους. (Σ/Λ)
- 109.** Οι συνταγματικές ρυθμίσεις Τανζιμάτων το 1856 έδιναν διευρυμένα δικαιώματα στους χριστιανούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. (Σ/Λ)
- (εξετάσεις εσπερινά 2001)**
- 110.** Η αγροτική οικονομία κυριαρχούσε στον δυτικό κόσμο μέχρι και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. (Σ/Λ)
- 111.** Ο αγροτικός χώρος κυριαρχούσε παραγωγικά αλλά και κοινωνικά στην ιστορία των ανθρώπινων πολιτισμών ως το 18^ο αιώνα. (Σ/Λ)
- 112.** Η Ελλάδα στην προσπάθεια δημιουργίας βιομηχανικής υποδομής και ένταξής της στον «δυτικό κόσμο» βιάδιζε με ρυθμούς αργούς, «μεσογειακούς». (Σ/Λ)
- 113.** Οι μικρομεσαίες αγροτικές ιδιοκτησίες κυριαρχούσαν στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. (Σ/Λ)

- 114.** Οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση άνοιξαν όταν η κατοχή γης έπαψε πλέον να είναι πηγή εξουσίας και οικονομικού – πολιτικού – κύρους. (Σ/Λ)
- 115.** Αγροτική μεταρρύθμιση είναι η κατάργηση των μεγάλων ιδιοκτησιών και η κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες οικογενειακού χαρακτήρα. (Σ/Λ)
- 116.** Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας γνώρισε παρόμοιες εντάσεις μ' αυτές που παρατηρήθηκαν και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. (Σ/Λ)
- 117.** Τόσο τα «τσιφλίκια» της Αττικής και της Εύβοιας όσο και αργότερα οι μεγάλες ιδιοκτησίες γης της Θεσσαλίας και της Άρτας δημιούργησαν εντάσεις στο ελληνικό κράτος. (Σ/Λ)
- 118.** Οι τσιφλικούχοι της Θεσσαλίας κερδοσκοπούσαν ωθώντας στα ύψη τις τιμές του σιταριού. (Σ/Λ)
- 119.** Η ψήφιση νόμων του 1907 επέτρεπε στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2011)**
- 120.** Το αποφασιστικό βήμα προς την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης έγινε τα παραγμένα χρόνια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και του «εθνικού διχασμού». (Σ/Λ)
- 121.** Οι απαλλοτριώσεις των τσιφλικιών προχώρησαν με γρήγορους ρυθμούς μετά το 1922. (Σ/Λ)
- 122.** Με βάση τα νομοθετήματα για την εκπόνηση της απαλλοτρίωσης των μεγάλων ιδιοκτησιών, αυτή έλαβε χώρα λίγο πριν από το τέλος του Μικρασιατικού Πολέμου για να καλυφθεί το αίτημα της αποκατάστασης του προσφυγικού πληθυσμού. (Σ/Λ)
- 123.** Υπό την πίεση του προσφυγικού προβλήματος και έπειτα από λίγα χρόνια η αγροτική μεταρρύθμιση ολοκληρώθηκε και οδήγησε την αγροτική οικονομία σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας. (Σ/Λ)

- 124.** Το αγροτικό πρόβλημα δημιούργησε στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα εντάσεις μεγαλύτερες από αυτές που προκάλεσε σε άλλες ευρωπαϊκές και βαλκανικές χώρες. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2012)**
- 125.** Η Αγροτική Τράπεζα ιδρύθηκε από το ελληνικό κράτος, για να βοηθηθούν οι αγρότες. (Σ/Λ)
- 126.** Το 1917 η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη αποφάσισε την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές εσπερινών 2003)**
- 127.** Η ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης υπό την πίεση του προσφυγικού προβλήματος οδήγησε την αγροτική οικονομία της Ελλάδας σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2010)**
- 128.** Η πολιτική και κοινωνική επιρροή των σοσιαλιστικών ομάδων και των εργατικών ομαδοποιήσεων στην Ελλάδα ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές. (Σ/Λ)
- 129.** Το ελληνικό εργατικό κίνημα γνώρισε τεράστια ανάπτυξη κατά τον 19^ο αιώνα. (Σ/Λ)
- 130.** Μόνο στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου αυτής υπήρχε μόνιμο εργατικό δυναμικό και όχι πρόσκαιρης ή βραχύχρονης απασχόλησης. (Σ/Λ)
- 131.** Το πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλεψε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις. (Σ/Λ)
- 132.** Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα υπήρξε γεγονός – σταθμός για το ελληνικό εργατικό κίνημα. (Σ/Λ)
- 133.** Η μεγάλη πολυεθνική εμπορική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για

τη διάδοση της σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.
(Σ/Λ)

- 134.** Το ελληνικό εργατικό κίνημα αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στα χρόνια του Α' Παγκοσμίου πολέμου. (Σ/Λ)
- 135.** Προς το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ). (Σ/Λ)
- 136.** Το Σ.Ε.Κ.Ε. μετονομάστηκε σε Λαϊκό Κόμμα. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2007)**
- 137.** Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας ευνόησε την ανάπτυξη και τη διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2010)**
- 138.** Η πολιτική και κοινωνική επιρροή των σοσιαλιστικών ομάδων και των εργατικών ομαδοποιήσεων, στο τέλος του 19ου αιώνα, ήταν σαφώς μεγαλύτερη στην Ελλάδα από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2014)**
- 139.** Στον οικονομικό τομέα η πολιτική αντίληψη του βενιζελισμού θεωρούσε το ελληνικό κράτος ως μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης του Ελληνισμού. (Σ/Λ)
- 140.** Η διεκδίκηση της θέσης του ελληνικού κράτους στον τότε σύγχρονο κόσμο προϋπέθετε μόνο τον θεσμικό εκσυγχρονισμό. (Σ/Λ)
- 141.** Όλος ο πλούτος των ελληνικών παροικιών μπορούσε να διασφαλιστεί με τη δημιουργία ενός ισχυρού εθνικού κέντρου, μιας περιφερειακής δύναμης ικανής να παρεμβαίνει και να προστατεύει τα συμφέροντα των πολιτών της. (Σ/Λ)
- 142.** Η προϋπόθεση για την πραγμάτωση της Μεγάλης Ιδέας, ο εκσυγχρονισμός του κράτους, αποτέλεσε ισχυρό ιδεολογικό, πολιτικό και οικονομικό έρεισμα για τη διεκδίκηση την Μεγάλης Ελλάδας με πιθανότητες επιτυχίας. (Σ/Λ)

143. Οι Έλληνες αστοί της Διασποράς συμερίζονταν τα οράματα του Βενιζέλου. (Σ/Λ)
144. Η υπερπόντια μετανάστευση βοήθησε πολλαπλά την ελληνική οικονομία και κοινωνία. (Σ/Λ)
145. Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων κλόνησε την ελληνική οικονομία. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2007) - (Εξετάσεις 2016)**
146. Μετά την ενσωμάτωση των νέων εδαφών ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 70% περίπου. (Σ/Λ)
147. Το κύριο πρόβλημα με τις νέες περιοχές που ενσωματώθηκαν μετά τους Βαλκανικούς πολέμους ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις νεοαποκτηθείσες περιοχές. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2007)**
148. Η Ελλάδα απέκτησε σημαντικές οικονομικές προοπτικές μετά τους Βαλκανικούς πολέμους. (Σ/Λ)
149. Η Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους έγινε υπολογίσιμη δύναμη, παρότι δεν ενέπνεε ακόμη ιδιαίτερη εμπιστοσύνη στις αγορές χρήματος και πιστώσεων. (Σ/Λ)
150. Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, η Ελλάδα ήταν εθνικά ομοιογενής. (Σ/Λ)
151. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, παρά το σημαντικό τους κόστος, δεν κλόνησαν την οικονομία της Ελλάδας. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές εσπερινών 2005)**
152. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αι, εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιούργησε στην Ελλάδα η σταφιδική κρίση. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2010)**
153. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε κάτω από δύσκολες και περίπλοκες συνθήκες. (Σ/Λ)
154. Οι πολιτικές περιπέτειες, ο συμμαχικός αποκλεισμός και οι συγκρούσεις κατά την περίοδο συμμετοχής της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν οπωσδήποτε μεγάλο πολιτικό και κοινωνικό

κόστος, ωστόσο δεν υπονόμευσαν πολλά από τα κεκτημένα της προηγούμενης περιόδου. (Σ/Λ)

- 155.** Όταν, με την επέμβαση των Συμμάχων ενοποιήθηκε το 1917 η χώρα υπό τον Βενιζέλο, στάθηκε αδύνατο να αναλάβει, χωρίς εξωτερική βοήθεια, το κόστος της συμμετοχής στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. (Σ/Λ)
- 156.** Η Ελλάδα συμμετείχε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο χάρη σε δικούς της αποκλειστικά οικονομικούς πόρους. (Σ/Λ)
- 157.** Τα ποσά τα οποία εγκρίθηκαν ως δάνειο για την Ελλάδα ήταν: 12.000.000 λίρες Αγγλίας, 300.000.000 γαλλικά φράγκα και 60.000.000 δολάρια ΗΠΑ. (Σ/Λ)
- 158.** Οι Σύμμαχοι έδωσαν στην Ελλάδα το 1917 δάνειο 50 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ σε μετρητά. (Σ/Λ)
- 159.** Η εκλογική ήττα του Βενιζέλου, το 1920, επιδείνωσε τα οικονομικά της Ελλάδας. (Σ/Λ)
- 160.** Οι Σύμμαχοι σε αντίποινα για την επάνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου στον ελληνικό θρόνο απέσυραν την κάλυψη του νομίσματος και, έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρισμα. (Σ/Λ)
- 161.** Τον Μάρτιο του 1922 το δημοσιονομικό αδιέξοδο αντιμετωπίστηκαν με τη διχοτόμηση της δραχμής. (Σ/Λ)
- 162.** Η «διχοτόμηση της δραχμής» υπήρξε μια μορφή αναγκαστικού εσωτερικού δανεισμού. (Σ/Λ)
- 163.** Χάρη στη «διχοτόμηση της δραχμής» επιτεύχθηκε η μακροπρόθεσμη ανόρθωση της Ελλάδας. (Σ/Λ)
- 164.** Ο νομισματικός ελιγμός του 1922, όπως και ο αντίστοιχος του 1926, δε στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική Καταστροφή. (Σ/Λ)
- 165.** Με τη διχοτόμηση της δραχμής το 1922 το ελληνικό κράτος εξοικονόμησε 1.200.000.000 δραχμές. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2004)**

- 166.** Το εγχείρημα της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος τον Μάρτιο του 1922 απέφερε στην ελληνική οικονομία 1,2 δισεκατομμύρια δραχμές. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2010)**
- 167.** Το ανθρώπινο κύμα των προσφύγων που κατέφυγε στο ελληνικό κράτος μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή ανέτρεψε όλες τις ισορροπίες και τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας(Σ/Λ)
- 168.** Η άφιξη των προσφύγων του 1922 δεν άλλαξε ουσιαστικά τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας. (Σ/Λ)
- 169.** Η άφιξη των προσφύγων λειτούργησε ως καταλύτης στη δυναμική της ελληνικής κοινωνίας. (Σ/Λ)
- 170.** Το 1922 και το 1923 οι θάνατοι από τις αρρώστιες – μαστιγες της εποχής, τη φυματίωση και την ελονοσία, πολλαπλασιάστηκαν, καθιστώντας αναγκαίες και επείγουσες τις αποτελεσματικές παρεμβάσεις. (Σ/Λ)
- 171.** Η αντίδραση του κρατικού μηχανισμού στο προσφυγικό ζήτημα ήταν μάλλον ανεπαρκής σε σχέση με το μέγεθος τη προβλήματος. (Σ/Λ)
- 172.** Οι πρόσφυγες βοήθησαν τελικά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. (Σ/Λ)
- 173.** Την περίοδο του Μεσοπολέμου προωθήθηκε και η αστικοποίηση του κράτους, με αποτέλεσμα να ζουν στα αστικά κέντρα τα 2/3 του πληθυσμού. (Σ/Λ)
- 174.** Θεμέλιο της όλης προσπάθειας για την αποκατάσταση των προσφύγων ήταν η διάθεσή τους να εργαστούν σκληρά για να ξαναδημιουργήσουν όσα έχασαν μέσα στην καταστροφή. (Σ/Λ)
- 175.** Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919 – 1939) είχε ολοκληρώσει την αγροτική μεταρρύθμιση και είχε προωθήσει την αστικοποίησή της. (Σ/Λ) **(εξετάσεις εσπερινά 2005)**

- 176.** Το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας ξεπέρασε με την έλευση των προσφύγων το 1.500.000 κατοίκους και δεν ήταν σε θέση να υδρεύεται με το χρονολογούμενο από τους ρωμαϊκούς χρόνους Αδριάνειο Υδραγωγείο. (Σ/Λ)
- 177.** Η αμερικανική εταιρία ΟΥΛΕΝ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών. (Σ/Λ)
(Εξετάσεις 2005)
- 178.** Το φράγμα και η τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα κατασκευάστηκαν από την εταιρία ΠΑΟΥΕΡ. (Σ/Λ)
- 179.** Επενδύσεις έγιναν στο τηλεφωνικό δίκτυο από γερμανικές εταιρίες, στους δρόμους και στη διευθέτηση των χειμάρρων. (Σ/Λ)
- 180.** Η αμερικανική εταιρία ΟΥΛΕΝ το 1925 ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα. (Σ/Λ)
(εξετάσεις επαναληπτικές 2010)
- 181.** Το 1928, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για την παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας. (Σ/Λ)
- 182.** Η Εθνική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1927. (Σ/Λ)
- 183.** Η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος λειτούργησε ευεργετικά για την ελληνική οικονομία. (Σ/Λ)
- 184.** Πολύ γρήγορα η Τράπεζα της Ελλάδος πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. (Σ/Λ)
- 185.** Η περίοδος της οικονομικής ευφορίας, που σε μεγάλο βαθμό διευκολύνθηκε και από την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, κράτησε ως τα τέλη του 1932. (Σ/Λ)

- 186.** Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε το 1841. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2003) - (εξετάσεις επαναληπτικές εσπερινών 2004)**
- 187.** Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε με αφορμή αίτημα της ΕΑΠ. (Σ/Λ) **(Εξετάσεις 2018)**
- 188.** Η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 δεν επηρέασε καθόλου την Ελλάδα. (Σ/Λ)
- 189.** Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση του 1932 εξάντλησε τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα. (Σ/Λ)
- 190.** Η εμπορική μέθοδος κλήριγκ είχε μόνο αρνητικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία. (Σ/Λ)
- 191.** Οι μεσοπολεμικές οικονομικές εξελίξεις ευνόησαν την ανάδειξη συγκεντρωτικών καθεστώτων. (Σ/Λ)
- 192.** Τα ισχυρά συγκεντρωτικά κράτη που αναδείχτηκαν μέσα από τις νέες οικονομικές διαδικασίες προκαλούσαν την ανάδειξη και την κυριαρχία ολοκληρωτικών κινημάτων και καθεστώτων σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη. (Σ/Λ)
- 193.** Στις 4 Αυγούστου του 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, με την ανοχή του παλατιού, προχώρησε στην επιβολή δικτατορίας. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές εσπερινών 2003)**
- 194.** Την άνοιξη του 1932 η κυβέρνηση της Ελλάδας δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος. (Σ/Λ) **(εξετάσεις επαναληπτικές 2011)**

3. Αντιστοίχιση

A.

1. γεωργικά-αγροτικά προϊόντα	A. Εξαγωγές
2. βιομηχανικά προϊόντα	B. 1/2 των συνολικών εξαγωγών
3. σταφίδα	Γ. Εισαγωγές

B.

1. οικοδομικά υλικά	α. Λαύριο
2. σκωρίες	β. Μήλος
3. θειάφι	γ. εξαγωγές
4. άργυρος / μόλυβδος	δ. διώρυγα Σουέζ

Γ.

1. Αγροτική μεταρρύθμιση	A. Κράτος ισχυρό οικονομικά και πολιτικά, περιφερειακή δύναμη ικανή να παρεμβαίνει και να προστατεύει τα συμφέροντα τόσο των πολιτών της όσο και των ομοεθνών που ζουν και δραστηριοποιούνται έξω από τα σύνορα του κράτους.
2. Τσιφλίκι	B. Πολιτική αντίληψη και πρακτική με εκφραστή τον Ελευθέριο Βενιζέλο, η οποία εμφανίστηκε κατά την περίοδο 1910 – 1922 κι θεωρούσε ότι το ελληνικό κράτος έπρεπε να λειτουργήσει ως μοχλός έκφρασης και ανάπτυξης του ελληνισμού.

3. ΓΣΕΕ	Γ. Η κατάργηση των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών και η κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες.
4. Βενιζελισμός	Δ. Πανελλαδική εργατική οργάνωση που ιδρύθηκε στα τέλη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία.
5. Εθνικό κέντρο	Ε. Μεγάλη αγροτική περιοχή (συχνά περιελάμβανε ολόκληρα χωριά) που ανήκε σε ιδιώτη (τσιφλικούχος ή τσιφλικάς) και όπου εργάζονταν ακτήμονες αγρότες, οι κολίγοι.

Δ.

1. Φεντερασιόν	Α. Βρετανική εταιρία που ανέλαβε στη διάρκεια του Μεσοπολέμου την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα καθώς και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών, βασισμένου σε ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία.
2. Κλήριγκ	Β. Μεγάλη αγροτική περιοχή (συχνά περιελάμβανε ολόκληρα χωριά) που ανήκε σε ιδιώτη (τσιφλικούχος ή τσιφλικάς) και όπου εργάζονταν ακτήμονες αγρότες, οι κολίγοι.
3. ΠΑΟΥΕΡ	Γ. Μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση που είχε αναπτυχθεί στη Θεσσαλονίκη στις αρχές του 20 ^{ου} αιώνα.
4. Τσιφλίκι	Δ. Αμερικανική εταιρία που ανέλαβε το 1925 την κατασκευή του

	φράγματος και της τεχνητής λίμνης του Μαραθώνα, από την οποία υδροδοτήθηκε το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας.
5.ΟΥΛΕΝ	Ε. Μέθοδος διακανονισμού που κυριάρχησε προοδευτικά στο εξωτερικό εμπόριο στη διάρκεια του Μεσοπολέμου.

Ε.

1. 1907	Α. Διχοτόμηση της δραχμής
2. 1881	Β. Έναρξη της λειτουργίας του φράγματος του Μαραθώνα
3. 1928	Γ. Έναρξη λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδας
4. 1922	Δ. Ενσωμάτωση της Θεσσαλίας και της Άρτας στο ελληνικό κράτος
5. 1917	Ε. Ψήφιση νόμων που επέτρεπαν στο ελληνικό κράτος να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες
	ΣΤ. Εκδήλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα
	Ζ. Αγροτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης του Βενιζέλου

ΣΤ.

1. 1864	Α. Προσάρτηση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος
2. 1881	Β. Συγκρούσεις στο χωριό Κιλελέρ
3. 1907	Γ. Ολοκλήρωση αγροτικής μεταρρύθμισης από τον Ελευθέριο Βενιζέλο
4. 1910	Δ. Ψήφιση μέτρων για απαλλοτρίωση μεγάλων ιδιοκτησιών και διανομή τους σε ακτήμονες
5. 1917	Ε. Προσάρτηση των Επτανήσων

Z.

1. 85% καλλιεργούμενων εκτάσεων	A. Ποσοστό αναδιανομής εθνικών γαιών στη Μακεδονία
2. 68% καλλιεργούμενων εκτάσεων	B. Εμφάνιση της πολιτικής αντίληψης του «βενιζελισμού»
3. 1896	Γ. 240.000.000 τα έσοδα του προϋπολογισμού και 181.000.000 τα έξοδα
4. 1910 – 1922	Δ. Πρώτες εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο)
5. 1911	Ε. Ποσοστό αναδιανομής εθνικών γαιών στη Θεσσαλία

H.

1. 1914	A. Ενοποίηση της χώρας υπό τον Βενιζέλο
2. 1914	B. 38.000 μουσουλμάνοι ζουν στο ελληνικό κράτος μετά την περίοδο 1912 – 1913
3. 1915	Γ. Έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου
4. 1917	Δ. Άσκοπη και δαπανηρή επιστράτευση

Θ.

1. 1920	A. Παθητικός κρατικός προϋπολογισμός
2. 1918 κ.ε.	B. Απώλεια των εκλογών για τη φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου
3. 1922	Γ. Κατασκευή του φράγματος και της τεχνητής λίμνης του Μαραθώνα

4. 1919 – 1939	Δ. Περίοδος του Μεσοπολέμου
5. 1925	Ε. Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος

I.

1. 1927	Α. Έτος λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδος
2. 1928	Β. Επιβολή της δικτατορίας του Ι. Μεταξά
3. 1928 – 1932	Γ. Περίοδος κυριαρχίας δικτατορικών ή φασιστικών καθεστώτων
4. δεκαετία 1930	Δ. Περίοδος τελευταίας κυβέρνησης Ελευθερίου Βενιζέλου
5. 4 Αυγούστου 1936	Ε. Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος

ΙΑ.

1. 1929	Α. Έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης από τη Νέα Υόρκη
2. 1923 και 1924	Β. Θάνατοι από τις αρρώστιες – μαστιγες της εποχής
3. 7% του συνολικού πληθυσμού	Γ. Επανάληψη του πειράματος της διχοτόμησης του νομίσματος
4. 1926	Δ. Μικρή επιρροή στον ελλαδικό χώρο των εργατικών ομαδοποιήσεων και των σοσιαλιστικών ομάδων
5. αύξηση εδαφών κατά 70%	Ε. Περίοδος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων
6. τέλη του 19 ^{ου} αιώνα	ΣΤ. Αντιπροσώπευση σε ποσοστό των μειονοτήτων του ελληνικού χώρου

4. Πολλαπλής επιλογής

1. Η Θεσσαλία ενσωματώθηκε στην Ελλάδα:

- α. το 1830
- β. το 1832
- γ. το 1881
- δ. το 1864

2. Η πυκνότητα του πληθυσμού κυμαινόταν:

- α. από 15 σε 55 κατοίκους στο τετραγωνικό χιλιόμετρο
- β. από 15 σε 43 κατοίκους στο τετραγωνικό χιλιόμετρο
- γ. από 5 σε 45 κατοίκους στο τετραγωνικό χιλιόμετρο
- δ. από 15 σε 45 κατοίκους στο τετραγωνικό χιλιόμετρο

3. Ο ναυτικός αποκλεισμός από τους Αγγλο-γάλλους έγινε:

- α. το 1854
- β. το 1954
- γ. το 1881
- δ. το 1864

4. Ο δρόμος προς την Αμερική άνοιξε:

- α. προς το τέλος του 18^{ου} και αρχές του 19^{ου} αιώνα
- β. στα μέσα του 19^{ου} αιώνα
- γ. στη διάρκεια του μεσοπολέμου
- δ. προς το τέλος του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα

5. Το 1851 η συνολική αξία των εισαγωγών και εξαγωγών της χώρας ήταν περίπου

- α.** 235.000.000 χρυσές δραχμές,
- β.** 36.000.000 χρυσές δραχμές,
- γ.** 315.000.000 χρυσές δραχμές,
- δ.** 152.000.000 χρυσές δραχμές,

6. Η σταφίδα αποτελούσε :

- α.** τα $\frac{2}{3}$ του συνόλου των εξαγωγών
- β.** το $\frac{1}{3}$ του συνόλου των εξαγωγών
- γ.** το $\frac{1}{4}$ του συνόλου των εξαγωγών
- δ.** το $\frac{1}{2}$ του συνόλου των εξαγωγών

7. Το 1866 τα ελληνικά πλοία είχαν συνολική χωρητικότητα :

- α.** 300.000 τόνους.
- β.** 100.000 τόνους,
- γ.** 200.000 τόνους,
- δ.** 150.000 τόνους,

8. Υπολογίζεται ότι η έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν χονδρικά:

- α.** σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα
- β.** σε 5.000.000 έως 6.000.000 στρέμματα
- γ.** σε 2.650.000 στρέμματα
- δ.** σε 600.000 στρέμματα

9. Η οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος των εθνικών γαιών έγινε με νομοθετικές ρυθμίσεις κατά την περίοδο:

- α.** 1864
- β.** 1881
- γ.** 1870-1871
- δ.** 1911

10. Ο πρώτος διοικητής της Εθνικής Τράπεζας ήταν:

- α.** το κράτος
- β.** ο Εϋνάρδος
- γ.** ο Σκουζές
- δ.** ο Γεώργιος Σταύρου

11. Η Εθνική τράπεζα ιδρύθηκε:

- α.** το 1841
- β.** το 1846
- γ.** το 1847
- δ.** το 1913

12. Η αποξήρανση μεγάλων εκτάσεων που καλύπτονταν από νερά λιμνών και ελών ήταν απαραίτητη γιατί:

- α.** έδινε πλούσια καλλιεργήσιμη γη
- β.** έκανε περιττό τον περίπλου της Πελοποννήσου
- γ.** η επένδυση αυτή ήταν κερδοφόρα
- δ.** βελτίωσε τους όρους της ναυσιπλοΐας

13. Το κύριο αίτιο της οικονομικής δυσπραγίας τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτησία ήταν:

- α.** η μη υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας
- β.** η αρνητική στάση της ελληνικής διασποράς
- γ.** ο ναυτικός αποκλεισμός το 1854
- δ.** η έλλειψη πρώτων υλών και ειδικευμένου προσωπικού

14. Η προσφορά του εμπορίου ήταν μεγάλη γιατί:

- α.** βοήθησε στην πολεμική προπαρασκευή της χώρας
- β.** αυξήθηκαν εντυπωσιακά οι ελληνικές εξαγωγές
- γ.** αντιμετωπίστηκε το επισιτιστικό πρόβλημα
- δ.** εξομαλύνθηκαν οι σχέσεις του ελληνικού κράτους

15. Η εμπορική ναυτιλία πριν την Επανάσταση αναπτύχθηκε εξαιτίας:

- α.** της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή
- β.** του γαλλικού αποκλεισμού στα αγγλικά λιμάνια
- γ.** της Ιουλιανής συνθήκης
- δ.** της παρουσίας των ελληνικών παροικιών στη Μεσόγειο

16. Η διανομή των «εθνικών γαιών» συνάντησε δυσκολίες εξαιτίας:

- α.** του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου που εφαρμοζόταν
- β.** της ανυπαρξίας τίτλων ιδιοκτησίας
- γ.** της ύπαρξης συστήματος πολιτικής προστασίας
- δ.** της στροφής προς τη βιοτεχνία και το εμπόριο

17. Τα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας η ανάπτυξη της βιομηχανίας περιορίστηκε:

- α.** στην τσιμεντοβιομηχανία
- β.** στη ναυπηγική
- γ.** στη μεταλλουργία
- δ.** στα βυρσοδεψεία

18. Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ολοκληρώθηκε το:

- α.** 1870
- β.** 1881
- γ.** 1893
- δ.** 1897

19. Το σιδηροδρομικό δίκτυο ολοκληρώθηκε το:

- α.** 1835
- β.** 1880
- γ.** 1881
- δ.** 1909

20. Μεγάλο μέρος των δανείων τη δεκαετία του 1880 χρησιμοποιήθηκε για:

- α.** κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου
- β.** την αγορά ατμοκίνητων πλοίων
- γ.** τη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου
- δ.** τους πολεμικούς εξοπλισμούς

21. Η Ελλάδα πέρασε σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου το:

- α.** 1893
- β.** 1897
- γ.** 1898
- δ.** 1910

22. Η ελληνική διασπορά έστρεψε τις οικονομικές της δραστηριότητες προς την Ελλάδα:

- α.** αμέσως μετά την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας
- β.** ύστερα από το «Χάτι Χουμαγιούν»
- γ.** ύστερα από την ενσωμάτωση των Ιονίων Νήσων και της Θεσσαλίας
- δ.** ύστερα από την κρίση του 1873

23. Οι ραγδαίες εξελίξεις που γνώρισε ο σύγχρονος κόσμος στον οικονομικό τομέα άσκησαν σοβαρές πιέσεις:

- α.** στον πολιτικό χώρο
- β.** στον κοινωνικό χώρο
- γ.** στον πνευματικό χώρο
- δ.** στον αγροτικό χώρο

24. Η δημιουργία του λεγόμενου «δυτικού κόσμου» σχετίζεται με:

- α.** τις πιέσεις προς τον αγροτικό χώρο
- β.** τη βιομηχανική επανάσταση
- γ.** την αστικοποίηση
- δ.** τις πρωτοβουλίες για την αγροτική μεταρρύθμιση

25.Οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση άνοιξαν από τη στιγμή που:

- α.** η βιομηχανική επανάσταση κυριάρχησε
- β.** αυξήθηκαν οι πιέσεις στον χώρο της έγγειας ιδιοκτησίας
- γ.** η κατοχή γης έπαψε να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού – ταξικού – κύρους
- δ.** οι μεγάλες ιδιοκτησίες συγκεντρώθηκαν σε χέρια λίγων

26.Τι από τα ακόλουθα δε συνάδει με τον όρο «αγροτική μεταρρύθμιση» στον ελλαδικό χώρο;

- α.** η ανάγκη κατάργησης των μικρών ή μεγάλων ιδιοκτησιών, που δημιουργήθηκαν μετά τον επαναστατικό αγώνα
- β.** η κατάργηση των μεγάλων ιδιοκτησιών
- γ.** η κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών
- δ.** η δημιουργία μικρών παραγωγικών μονάδων οικογενειακού χαρακτήρα

27.Δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα για το ελληνικό κράτος τα τσιφλίκια:

- α.** της Θεσσαλίας
- β.** της Άρτας
- γ.** της Μακεδονίας
- δ.** της Αττικής και της Εύβοιας

28.Σχετικά με τα τσιφλίκια της Θεσσαλίας ποια από τις ακόλουθες προτάσεις είναι ανακριβής;

- α.** αγοράστηκαν από τους πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού
- β.** διατηρήθηκε σ' αυτά ο αναχρονιστικός θεσμός των κολίγων

γ. ασκήθηκαν από τους ομογενείς ιδιοκτήτες πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού

δ. οι ίδιοι οι ομογενείς ιδιοκτήτες τους επιδίωξαν την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από την Τουρκία σιτάρι, προκαλώντας μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.

29. Με τον νόμο ποια χρονιάς η ελληνική κυβέρνηση ήταν σε θέση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες;

α. του 1907

β. του 1910

γ. του 1913

δ. του 1917

30. Οι εξελίξεις στο αγροτικό ζήτημα προχώρησαν αργά μέχρι το 1913 διότι:

α. προηγήθηκαν οι συγκρούσεις στο χωριό Κιλελέρ

β. δεν ήταν στις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης η διανομή της έγγειας προσόδου

γ. στα νέα όρια της χώρα υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων

δ. υπήρχε η εμπλοκή της Ελλάδας στους Βαλκανικούς Πολέμους

31. Το ποσοστό της αναδιανομής της καλλιεργήσιμης γης της χώρας έφτασε το:

α. 40%

β. 68%

γ. 85%

δ. 90%

32.Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονται:

- α.** στην καθυστερημένη ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας
- β.** στο καθεστώς της μικροϊδιοκτησίας
- γ.** στις πιέσεις του μεγάλου ομογενειακού κεφαλαίου
- δ.** στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης

33.Η εμφάνιση των πρώτων σοσιαλιστικών ομάδων και εργατικών ομαδοποιήσεων διαπιστώνεται στην Ελλάδα κατά την περίοδο:

- α.** των αρχών του 19^{ου} αιώνα
- β.** των μέσων του 19^{ου} αιώνα
- γ.** των τελών του 19^{ου} αιώνα
- δ.** την έναρξης του 20^{ου} αιώνα

34.Ποιος από τους παρακάτω παράγοντες δεν έπαιξε ρόλο στην καθυστέρηση του εργατικού κινήματος του 19^{ου} αιώνα;

- α.** η εμφάνιση στην Ελλάδα σοσιαλιστικών ομάδων κι εργατικών ομαδοποιήσεων
- β.** η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων
- γ.** ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης
- δ.** η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας, που εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

35. Η κατάσταση στο χώρο των εργατικών ομαδοποιήσεων και σοσιαλιστικών ομάδων άλλαξε μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων. Ποια από τις ακόλουθες προτάσεις δεν αποδίδει την ιστορική αλήθεια για το πώς οι νέες περιοχές του ελληνικού κράτους συνέβαλαν και στην προώθηση της εργατική ιδεολογίας μετά την περίοδο 1912 – 1913;

α. η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα

β. η Θεσσαλονίκη ήταν μια πόλη με σημαντικό βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα

γ. η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές, αποτέλεσε τον δίαυλο για τη διάδοση της εργατικής ιδεολογίας στη χώρα

δ. με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία και η εμπλοκή της στις διεθνείς υποθέσεις οδηγούν το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση

36. Η νέα πολιτική αντίληψη του «βενιζελισμού» εμφανίστηκε κατά την περίοδο:

α. 1910 – 1914

β. 1910 – 1920

γ. 1912 – 1922

δ. 1910 – 1922

37. Σε ποιο από τα ακόλουθα σημεία δεν αφορούσε η πολιτική του «βενιζελισμού»;

α. στην επιδίωξη της ενσωμάτωσης των εκτός συνόρων Ελληνισμού

β. στη θεώρηση του ελληνικού κράτους ως μοχλού έκφρασης και ανάπτυξης του Ελληνισμού

γ. στη διεκδίκηση με ενιαία εθνική και κρατική υπόσταση της θέσης του στον τότε σύγχρονο κόσμο

δ. στον πολιτικό εκσυγχρονισμό

38. Στη διαδικασία διαμόρφωσης των νέων επιλογών ο Βενιζέλος συσπείρωσε γύρω του:

α. την ελληνική αστική τάξη

β. την αστική τάξη, που εξακολουθούσε να πλουτίζει στα κέντρα της ανατολικής Μεσογείου

γ. την εργατική τάξη

δ. τη μεσαία τάξη

39. Κατά την περίοδο αυτή ισχυρή ελληνική παρουσία δεν υπήρχε:

α. στα λιμάνια της νότιας Ρωσίας

β. στη λεκάνη του Δούναβη

γ. στο εσωτερικό της Βουλγαρίας

δ. στον Πόνο και τα μικρασιατικά παράλια

40. Δεν υπήρξε προϋπόθεση για την επιτυχία της Μεγάλης Ιδέας:

α. η προσπάθεια για την επίτευξη πλεονασματικών προϋπολογισμών

β. η πραγμάτωση μιας περιφερειακής δύναμης ικανής να προστατεύει τα συμφέροντα των πολιτών της

γ. ο εκσυγχρονισμός του κράτους

δ. η δημιουργία ενός εθνικού κέντρου

41. Κατά το 1911 τα έσοδα του προϋπολογισμού ήταν:

α. 181.000.000 δραχμές

β. 240.000.000 δραχμές

γ. 310.000.000 δραχμές

δ. 440.000.000 δραχμές

42. Η αγροτική κρίση εκείνης της περιόδου αντιμετωπίστηκε:

α. με τις οικονομικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης του Βενιζέλου

β. με τη μετανάστευση στις περιοχές της Κωνσταντινούπολης, της Σμύρνης και της Αιγύπτου

γ. με εσωτερικό δανεισμό

δ. με την υπερπόντια μετανάστευση

43. Ποιον από τους ακόλουθους στόχους δεν εξυπηρέτησε επιτυχώς η μετανάστευση στις ΗΠΑ;

α. την εκτόνωση των κοινωνικών εντάσεων

β. τη δημιουργία θετικών οικονομικών προϋπολογισμών του ελληνικού κράτους

γ. την τόνωση της οικονομίας της υπαίθρου

δ. τη χρηματοδότηση της υπαίθρου με τα πολύ σημαντικά εμβάσματα των μεταναστών

44. Ποια από τις ακόλουθες περιοχές δεν ενσωματώθηκε μετά το πέρας των Βαλκανικών Πολέμων στο ελληνικό κράτος;

- α.** η Θεσσαλία
- β.** η Ήπειρος
- γ.** η δυτική και η κεντρική Μακεδονία
- δ.** η Κρήτη

45. Μετά τη λήξη των νικηφόρων Βαλκανικών Πολέμων τα εδάφη του ελληνικού κράτους αυξήθηκαν περίπου κατά:

- α.** 40%
- β.** 60%
- γ.** 70%
- δ.** 80%

46. Ποιος από τους ακόλουθους στόχους δεν επιτεύχθηκε με τους Βαλκανικούς Πολέμους;

- α.** η ενσωμάτωση πλουσίων περιοχών
- β.** η αύξηση του πληθυσμού
- γ.** η ομοιογένεια του ελληνικού κράτους
- δ.** η διαμόρφωση νέων οικονομικών προοπτικών λόγω των δυνατοτήτων που παρείχε στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής

47. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε υπό δύσκολες και περίπλοκες συνθήκες. Ποια από τις ακόλουθες προτάσεις δε συνάδει με την προηγούμενη διαπίστωση;

- α.** η σύγκρουση του παλατιού με τον Βενιζέλο
- β.** η άσκοπη και δαπανηρή επιστράτευση του 1912

γ. η δημιουργία της κυβέρνησης του Βενιζέλου

δ. ο συμμαχικός αποκλεισμός

48. Με την επέμβαση των Συμμάχων η χώρα ενοποιήθηκε υπό τον Βενιζέλο το:

α. 1915

β. 1916

γ. 1917

δ. 1918

49. Ποια από τις ακόλουθες χώρες δεν ενέκρινε μεγάλο ποσό δανείου προς την Ελλάδα;

α. η Ιταλία

β. η Γαλλία

γ. η Μεγάλη Βρετανία

δ. οι ΗΠΑ

50. Ποια από τις ακόλουθες προτάσεις δεν υφίσταται αναφορικά με τον δανεισμό του ελληνικού κράτους από τις Μεγάλες Δυνάμεις;

α. ο δανεισμός ήταν θεωρητικός

β. θεωρήθηκε ως κάλυμμα για την έκδοση πρόσθετου χαρτονομίσματος

γ. αποτέλεσε ένα είδος αποθέματος σε ασήμι και χρυσάφι

δ. δε βρισκόταν υπό τον έλεγχο της χώρας

51. Ποια από τις ακόλουθες στρατιωτικές κινητοποιήσεις δε χρηματοδοτήθηκε από τον ιδιότυπο δανεισμό του ελληνικού κράτους:

- α.** η συμμετοχή στο μακεδονικό μέτωπο
- β.** η εκστρατεία στην Ουκρανία
- γ.** η τελευταία φάση της στρατιωτικής εμπλοκής στη Μικρά Ασία
- δ.** η πολεμική δραστηριότητα στην Κριμαία

52. Η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές:

- α.** τον Οκτώβριο του 1920
- β.** τον Νοέμβριο του 1920
- γ.** τον Δεκέμβριο του 1920
- δ.** τον Σεπτέμβριο του 1920

53. Το κράτος μέσω της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος απέκτησε:

- α.** 1.000.000.000 δραχμές
- β.** 1.100.000.000 δραχμές
- γ.** 1.200.000.000 δραχμές
- δ.** 1.400.000.000 δραχμές

54. Υπολογίζεται ότι μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή έφτασαν στην Ελλάδα:

- α.** 1.200.000 Έλληνες χριστιανοί
- β.** 1.230.000 Έλληνες χριστιανοί
- γ.** 1.300.000 Έλληνες χριστιανοί
- δ.** 1.330.000 Έλληνες χριστιανοί

55. Ποια από τις ακόλουθες προτάσεις δεν αποδίδει την ιστορική αλήθεια αναφορικά με τις προεκτάσεις της άφιξης των προσφύγων στο ελληνικό κράτος;

- α.** αποτέλεσε μια πρωτοφανή ανθρώπινη τραγωδία
- β.** λειτούργησε ως καταλύτης στη δυναμική της ελληνικής κοινωνίας
- γ.** έκανε επείγουσες και αναγκαίες τις αποτελεσματικές παρεμβάσεις της διοίκησης
- δ.** δεν υπήρξε επαρκής η αντίδραση του κρατικού μηχανισμού σε σχέση με το μέγεθος του προβλήματος

56. Η αξία των μουσουλμανικών περιουσιών που χρησιμοποιήθηκαν για την επίλυση – σε έναν βαθμό – του προσφυγικού προβλήματος υπολογίζεται σε:

- α.** 5 έως 8 δισεκατομμύρια δραχμές
- β.** 5 έως 10 δισεκατομμύρια δραχμές
- γ.** 8 έως 10 δισεκατομμύρια δραχμές
- δ.** 10 έως 20 δισεκατομμύρια δραχμές

57. Ποιο από τα ακόλουθα στοιχεία δεν τεκμηριώνει τη θετική πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο του μεσοπολέμου;

- α.** η ολοκλήρωση της αγροτικής της μεταρρύθμισης
- β.** η βελτίωση των υποδομών της και η υιοθέτηση αναπτυξιακών υποδομών
- γ.** η προώθηση της αστικοποίησής της
- δ.** ο περιορισμός των μειονοτήτων στο 17% και η επίτευξη της εθνικής της ομοιογένειας

58. Την επίλυση του προβλήματος της υδροδότησης της Αθήνας ανέλαβε η εταιρία ΟΥΛΕΝ το:

- α.** 1925
- β.** 1926
- γ.** 1928
- δ.** 1930

59. Η βρετανική εταιρία ΠΑΟΥΕΡ ανέλαβε:

- α.** τις επενδύσεις στο τηλεφωνικό δίκτυο
- β.** τις επενδύσεις στους δρόμους
- γ.** τα έργα διευθέτησης των χειμάρρων του λεκανοπεδίου της Αττικής
- δ.** την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος

60. Η Τράπεζα της Ελλάδας ιδρύθηκε το:

- α.** 1926
- β.** 1927
- γ.** 1928
- δ.** 1930

61. Ποιον από τους ακόλουθους στόχους δε θα εξυπηρετούσε η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος:

- α.** τη διαχείριση των χρεών
- β.** την έκδοση του χαρτονομίσματος
- γ.** την εισροή συναλλάγματος
- δ.** την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής

62. Τι από τα ακόλουθα δεν πέτυχε με την ίδρυσή της η Τράπεζα της Ελλάδος;

- α.** την εξασφάλιση σταθερών ισοτιμιών της δραχμής με τα ξένα νομίσματα
- β.** την έκδοση χαρτονομίσματος στηριζόμενη στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα
- γ.** τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό
- δ.** την αντιμετώπιση των αρνητικών επιρροών που ασκούσε το τοκογλυφικό σύστημα

63. Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφτασε στην Ελλάδα σε μια εποχή ευημερίας. Ποια από τις ακόλουθες προτάσεις δεν αποδίδει το νόημα της παραπάνω διαπίστωσης;

- α.** η επίτευξη μιας ισχυρής δυναμικής, που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της πρώτης κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου
- β.** η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των Ελλήνων σε ένα καλύτερο οικονομικό μέλλον
- γ.** η απομάκρυνση των σκοτεινών εποχών της δεκαετίας του 1920
- δ.** το κλείσιμο των πληγών και ο περιορισμός της φτώχειας

64. Η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος και την αναστολή της εξυπηρέτησης των εξωτερικών δανείων:

- α.** την άνοιξη του 1932
- β.** το καλοκαίρι του 1932
- γ.** στα τέλη του 1932
- δ.** στις αρχές του 1933

65. Τι από τα ακόλουθα δε συνέβη στην ελληνική οικονομία μετά την κρίση του 1932;

α. η εγκαίνιαση μιας περιόδου ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού στα οικονομικά ζητήματα

β. οι ελλειμματικές εξωτερικές συναλλαγές της Ελλάδας με το εξωτερικό

γ. η τοποθέτηση της Ελλάδας στον χώρο της κλειστής οικονομίας

δ. ο καθορισμός των συναλλαγών από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες

